14-897
Республиканская ... УзССР

Элим деб, юртим деб, ёниб яшаш керак

Туркистон

1925 йилдан чиқа бошлаган

ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАРИ «КАМОЛОТ» ЖАМҒАРМАСИ ГАЗЕТАСИ

1997 йил 9 июль Чоршанба.
№ 53 (14445)

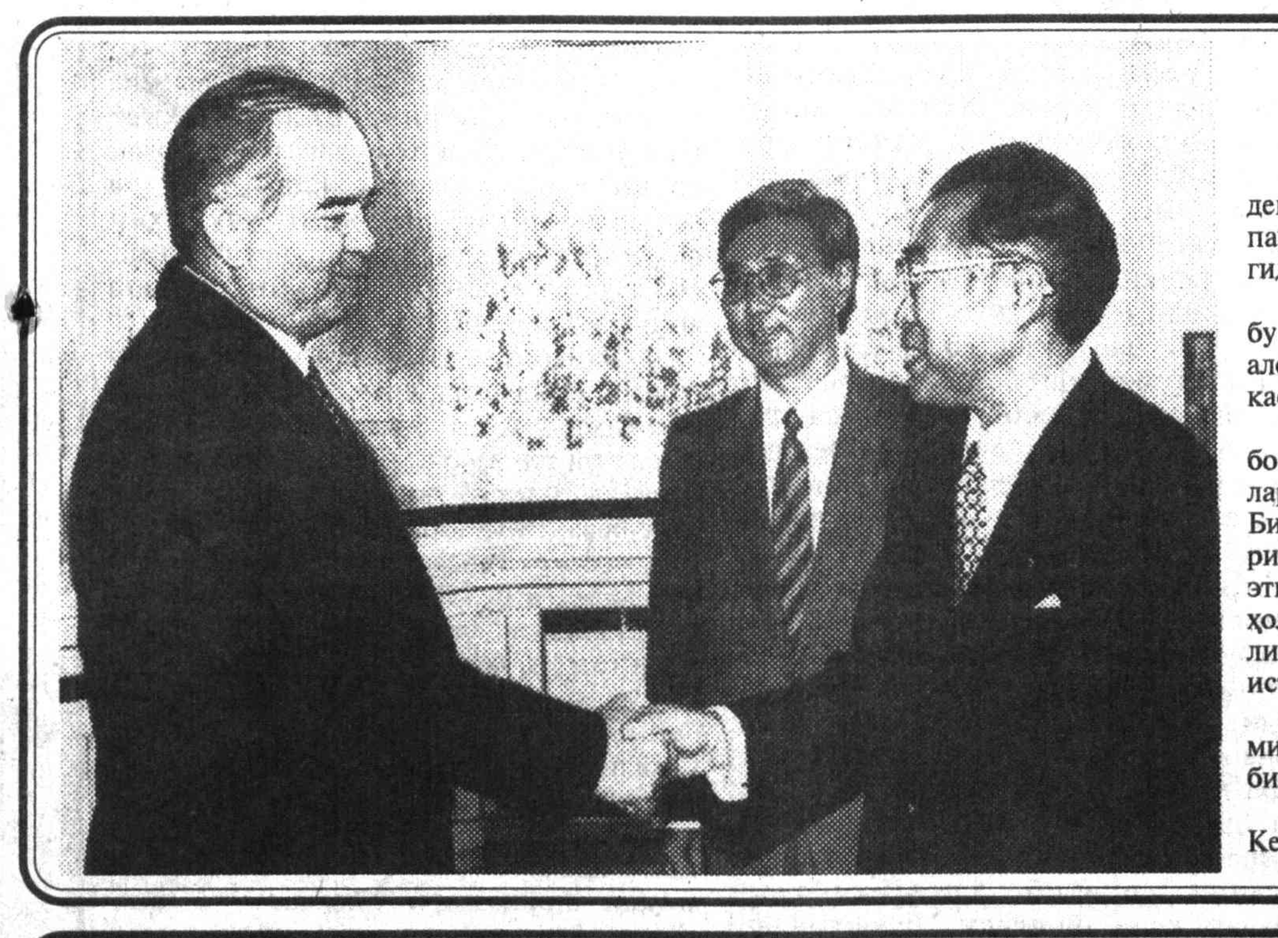

ПРЕЗИДЕНТ ҲУЗУРИДА ҚАБУЛ

7 июль куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Япония либерал-демократик партияси вице-президенти Кейзо Обучи раҳбарлигидаги делегация аъзоларини қабул қилди.

Мамлакатимиз раҳбари мазкур делегациянинг ушбу ташрифи мамлакатларимиз ўртасидаги ҳамкорлик алоқаларини янада ривожлантиришда муҳим аҳамият касб этишини таъкидлади.

— Мамлакатларимиз ўртасидаги ўзаро товар айирбошлаш ҳажми 1996 йилда 50 миллион АҚШ долларини ташкил этди, — деди Ислом Каримов. — Бироқ, Япония божхона хизматининг маълумотларида бу кўрсаткич 145 миллион доллар, деб қайд этилган.Яъни,ўзаро товар айирбошлашимиз аксар ҳолларда учинчи мамлакатнинг воситачилиги орқали бўлаётир. Биз ўртамизда воситачилар бўлишини истамаймиз. Ўзбекистон Япония учун ҳамиша очиқ.

Япония делегацияси раҳбари Кейзо Обучи самимий қабул учун Ислом Каримовга миннатдорчилик билдирди.

— Халқаро майдонда, хусусан, БМТ Хавфсизлик Кенгашига доимий аъзо бўлишимизда Японияни қўллаб-қувватлаётгани учун Ўзбекистон раҳбариятидан жуда миннатдормиз, — деди жумладан у. — Оқилона юритилаётган сиёсат туфайли катта ютуқларга эришаётган Ўзбекистоннинг бу хайрихоҳлиги биз учун жуда муҳимдир.

Суҳбат чоғида Ўзбекистон билан Япония ўртасида савдо алоқаларини кенгайтириш, мамлакатимизнинг нефт-газ, тоғ-кон ва тўқимачилик саноати ҳамда коммуникация, транспорт тизимини ривожлантиришда биргаликда саъй-ҳаракат қилиш ҳамда қатор бошқа масалалар юзасидан фикрлашиб олинди.

Қабул маросимида Президентнинг Давлат маслаҳатчилари В. Норов, В. Голишев, Бош Вазир ўринбосарлари Б. Ҳамидов, В. Чжен, Қ. Ҳаққулов, ташқи ишлар вазири А. Комилов, ташқи иқтисодий алоқалар вазири Э. Ғаниев, ташқи иқтисодий фаолият миллий банки раиси Р. Азимов ва бошқа расмий кишилар иштирок этди.

Қабул маросимида Япониянинг Ўзбекистондаги Фавқулодда ва Мухтор элчиси Коуичи Обата ҳозир бўлди.

(ЎзА).

Ўзбекистон Республикаси ўқув юртларига қабул бўйича Давлат комиссияси томонидан
ТАСДИҚЛАНГАН
1997 йил 3 июль

Ўзбекистон Республикаси ўқув юртларида ўқитишнинг тўлов-контракт шакли ва тушган маблағларни тақсимлаш тартиби тўғрисида
Н И З О М

1. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1. Мазкур Низом Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «1997/98 ўқув йилида Ўзбекистон Республикасининг олий ўқув юртларига қабул тўғрисида» 1997 йил 1 июлдаги 332-сон қарорига мувофиқ ишлаб чиқилган.

2. Мазкур Низомнинг амал қилиши Ўзбекистон Республикасининг барча ўқув юртларига татбиқ этилади. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланган алоҳида Низомга мувофиқ Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университетига талабалар қабул қилиш бундан мустаснодир.

3. Ўқув юртларига тўлов-контракт асосида талабалар қабул қилиш Вазирлар Маҳкамасининг қарори билан ҳар бир мутахассислик бўйича белгиланган давлат грантларининг умумий сонидан келиб чиқиб амалга оширилади. Тўлов-контракт асосида ўқишга кирувчи абитуриентлар ўқув юртларининг қабул комиссияларига Ўзбекистон Республикаси ўқув юртларига қабул қоидалари тўғрисидаги Низомга мувофиқ ҳужжатларни ва белгиланган намунадаги контрактни топширадилар.

Тўлов-контракт асосида абитуриентларни олий ва ўрта махсус ўқув юртларига талабаликка қабул қилиш Ўзбекистон Республикаси ўқув юртларига қабул қилиш бўйича Давлат комиссиясининг /кейинги ўринларда Давлат комиссияси деб аталади/ қарорига кўра абитуриентларнинг мазкур тоифаси ўртасидаги тест синовлари натижалари бўйича ва улар ўқитишнинг тўлиқ қийматини тўлашлари тўғрисида тузиладиган контракт асосида амалга оширилади.

II. КОНТРАКТНИ РАСМИЙЛАШТИРИШ

4. Шартноманинг томонлари қуйидагилар ҳисобланади: бир томонда - ўқув юрти маъмурияти номидан раҳбар; иккинчи томондан - жисмоний ёки юридик шахс /буюртмачи/.

5. Абитуриентлар ўқув юртига кириш учун зарур бўлган ҳужжатлар билан биргаликда қабул комиссиясига жисмоний ёки юридик шахс /буюртмачи/ томонидан имзоланган контрактни жисмоний шахслар учун - икки нусхада, юридик шахслар учун уч нусхада топширадилар. Контракт бланки республика ўқув юртларининг қабул комиссиялари томонидан берилади.

Давлат комиссияси томонидан абитуриентни талабаликка қабул қилиш тўғрисида қарор қабул қилингандан кейин ўқув юрти 25 августгача тўлиқ расмийлаштирилган контрактни ҳақ тўлаш учун абитуриентга қайтаради.

7. Абитуриентлар 5 сентябрдан кечикмай қабул комиссиясига тузилган контракт шартларига мувофиқ ўқиш учун ҳақ тўланганлиги тўғрисида банк муассасасининг кирим ордерини /жисмоний шахслар учун/ ёки тўлов топшириғини /юридик шахслар учун/ топширадилар.

8.Абитуриентларни тўлов-контракт асосида талабаликка қабул қилиш тўғрисидаги буйруқ ўқиш учун ҳақ тўланганлиги ҳақида тегишли тасдиқнома олингандан кейин ўқув юрти томонидан 1О сентябрдан кечикмай чиқарилади.

III. ҲАҚ ТЎЛАШ ТАРТИБИ ВА МИҚДОРИ

9. Ўқиш учун ҳақ тўлаш миқдори Молия вазирлиги ҳамда Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги томонидан ўқув юртларига эга бўлган тегишли вазирликлар ва идоралар билан келишув бўйича белгиланади. Ҳар бир ўқув йили учун ҳақ тўлаш ўқишнинг кундузги шакли бўйича бир таълим олувчига харажатларни тўлиқ қоплаш миқдорида таълим йўналишлари бўйича алоҳида белгиланади.

Сиртдан ўқувчилар учун ҳақ тўлаш кундузги шаклда ўқиш қийматининг 6О фоизи миқдорида белгиланади.

1О. Ўқиш учун ҳақ жисмоний ёки юридик шахс /буюртмачи/ томонидан тўлиқ ёки контрактда белгиланган муддатларда бир йилда кўпи билан икки марта бўлиб тўланади.

11. Ўқиш таълим олувчининг шахсий ташаббусига кўра тўхтатилганда, ички тартиб қоидалари, ўқув интизоми бажарилмаганлиги ва академик ўзлаштирмаслик учун, шунингдек контракт шартлари бажарилмаслиги туфайли у ўқишдан озод қилинганда илгари тўланган пуллар қайтарилмайди.

1У. ЎҚИШ УЧУН ОЛИНГАН МАБЛАҒЛАРНИНГ ЎҚУВ ЮРТЛАРИ ТОМОНИДАН САРФЛАНИШИ

12. Тўлов-контракт асосида кадрлар тайёрлаш учун тушган маблағлар ўқув юрти даромадига киритилади ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1996 йил 5 июлдаги 236-сон қарорига мувофиқ маблағлардан моддий-техник базани мустаҳкамлаш, ўқув жараёнини жиҳозлаш, ўқув юрти ходимларини ижтимоий ҳимоя қилиш ва моддий рағбатлантириш учун мақсадли фойдаланилганда, солиқларнинг барча турларидан озод қилинади. Бунда меҳнатга ҳақ тўлаш ва уни рағбатлантиришга йўналтирилган маблағлар ҳажми даромадлар умумий ҳажмининг 25 фоизидан ошмаслиги лозим. Маблағларнинг қолган қисми асбоб-ускуналар, жиҳозлар сотиб олишга, тузатиш ишларини амалга оширишга йўналтирилади.

13. Ўқув юртлари томонидан ҳар йили календар йилга ўқитишнинг тўлов-контракт шакли бўйича тушган бюджетдан ташқари маблағлар бўйича даромадлар ва харажатлар сметаси ишлаб чиқилади ва ўқув юрти бўйсунадиган вазирликлар ва идораларга тасдиқлаш учун тақдим этилади.

Ўқув юртлари ҳар чоракда, кейинги ойнинг биринчи ўн кунлигида бўйсунишига кўра вазирликлар ва идораларга тўлов-контракт асосида мутахассислар тайёрлаш учун тушаётган маблағлар бўйича сметаларнинг бажарилиши тўғрисидаги ҳисоботни белгиланган тартибда тақдим этадилар.

Вазирликлар ва идоралар Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигига бухгалтерия ҳисоботларини тақдим этиш учун белгиланган муддатларда тасдиқланган шакл бўйича ҳисобот берадилар.

14. Тушган маблағлар тўғри сарфланиши устидан назоратни ўқув юртлари, бўйсунишига кўра, вазирликлар ва идоаралар ҳамда Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги амалга оширади.

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги

Миллий кадрлар-миллат фахри

Тошкент Давлат Аграр университети нафақат мамлакатимизда, балки Марказий Осиёда ҳам қишлоқ хўжалик мутахассислари тайёрлайдиган йирик олий илмий-ўқув марказларидан бири ҳисобланади. Айни пайтда университетнинг кундузги ва сиртқи бўлимларида 4500 нафарга яқин талаба таҳсил олади. Дорилфунунда 38 та кафедра мавжуд бўлиб, уларда 380 нафар профессор-ўқитувчи талабаларга замонавий қишлоқ хўжалик фанидан сабоқ беради. Домлаларнинг 42 нафари фан доктори ва профессор, 201 нафари фан номзоди ва доцент бўлиб, улар орасида уч киши Ўзбекистон қишлоқ хўжалик фанлари академиясининг мухбир аъзоси, икки нафари Россия аграр таълим академиясининг аъзоларидир. Профессор-ўқитувчилардан 15 киши Ўзбекистон Республикасининг фахрий унвонларига сазовор бўлган.

Университетнинг 6 та факультетида 10 та ихтисослик бўйича малакали мутахассислар тайёрланади: агрокимё ва тупроқшунослик, ўсимликларни ҳимоя қилиш, агрономлик, қишлоқ хўжалик экинлари селекцияси (янги нав) ва генетикаси, мева сабзавотчилик ва узумчилик, ўрмончилик, зоомуҳандислик, ипакчилик, агроиқтисодиёт, иқтисодиёт (қишлоқ хўжалигида бухгалтерлик ҳисоби), шунингдек, ўқув даргоҳи қошида "Қибрай" ўзбек-турк ўғил болалар лицейи ҳамда гимназия фаолият кўрсатмоқда.

Тошкент Давлат Аграр университети олимларининг асосий диққат-эътибори ернинг ҳосилдорлигини ошириш, сув хўжалиги самарадорлигини таъминлаш, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини кимёлаштириш ва механизациялаштириш, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини зараркунандалар ва ёввойи ўтлардан ҳимоя қилиш, ўрмон хўжалигини ривожлантириш, чорвачилик ва ипакчиликни юксалтириш, далалар ҳосилдорлигини ошириш, узумчилик-сабзавотчилик, селекция ва уруғчиликнинг илмий асосланган тадбирларини ишлаб чиқаришга қаратилган. Бу тадбирлар агросаноат комплекси механизмини такомиллаштиришга, қишлоқларни ижтимоий жиҳатдан ривожлантиришга хизмат қилади.

Университетда агробизнес ва менежмент кафедраси фаолият кўрсатяпти. Мазкур кафедра қошида жаҳон иқтисодий тараққиёт институтининг маркази ҳам очилган. Марказ дунёдаги 115 давлатнинг хизматчи ва ўқитувчиларини, жумладан, МДҲга аъзо бўлган 12 давлат вакилларини, аграр олий ўқув юртлари, аграр вазирлик ва банкларда фаолият кўрсатаётган кўплаб мутахассис ходимларни ўз атрофига бирлаштирган.

Суратларда:
Университет ҳаётидан лавҳалар

Диққат танлов!

"ЁШЛАР ҲУҚУҚИ - ЮКСАЛИШ ТАЯНЧИ"

Мамлакатимиз ҳудудида кечаётган сиёсий, иқтисодий ва ижтимоий ўзгаришларда ёш авлоднинг ўрни беқиёсдир. Ёшлар ҳуқуқини ҳимоялаш, маънавий камолотини юксалтириш, ҳуқуқий маданиятини такомиллаштириш давр талабига айланиб бормоқда.

Юртбошимизнинг "Ҳуқуқий тарбияни яхшилаш, аҳолининг ҳуқуқий маданияти даражасини юксалтириш, ҳуқуқшунос кадрларни тайёрлаш тизимини такомиллаштириш, жамоатчилик фикрини ўрганиш ишини яхшилаш ҳақида"ги фармонида аҳолининг ҳуқуқий маданиятини ошириш давлат сиёсатининг асосий йўналишларидан бири эканлиги таъкидланган.

Ўзбекистон Республикаси ёшларининг "Камолот" жамғармаси ва "Туркистон" газетаси таҳририяти ҳамкорликда "Ёшлар ҳуқуқи - юксалиш таянчи" мавзусида танлов эълон қилмоқда.

Танлов шартлари: Тақдим этилаётган материаллар сиёсий, иқтисодий ва ижтимоий соҳалардаги ёшлар фаолиятини ҳуқуқий ҳимоялашга бағишланган бўлиши лозим.

Мақолалар машинкада икки оралиқда, 3 бетдан ошмаслиги керак. (Агар мақоланинг бадиий, мантиқий савияси юксак бўлса 4-5 беттача қабул қилинади).

Танловда иштирок этишни истаган барча фуқаролар қатнашиши мумкин.

Энг сара мақолалар газета саҳифасида ёритилади ва шу асосда ғолиб аниқланади.

Танлов 1997 йил 10 июлдан бошланиб 1997 йил 8 декабргача давом этади.

Ғолибларни қуйидаги мукофотлар кутади:
1-ўрин - 5000 (беш минг) сўм;
2-ўрин - 3000 (уч минг) сўм;
3-ўрин - 2000 (икки минг) сўм.

Манзилимиз: Тошкент-83, Матбуотчилар кўчаси, 32. "Туркистон" газетаси, "Ёшлар ҳуқуқи - юксалиш таянчи" танловига.

Омад ёр бўлсин !

Вазирлар Маҳкамасида учрашув

Мамлакатимизда меҳмон бўлиб турган Япония либерал-демократик партияси вице-президенти Кейзо Обучи раҳбарлигидаги делегация аъзолари 7 июль куни Бош вазир Ўткир Султонов билан учрашди.

Суҳбат чоғида Ўзбекистон билан Япония ўртасидаги иқтисодий ҳамкорлик алоқаларини янада кенгайтириш билан боғлиқ масалалар муҳокама қилинди.

Учрашувда Бош вазир ўринбосарлари Б. Ҳамидов ва В. Чжен иштирок этди.

Учрашувда Япониянинг Ўзбекистондаги Фавқулодда ва Мухтор элчиси Коуичи Обата ҳозир бўлди.

Ҳаво кемаси учиш майдонида

7 июль куни Тошкент аэропортига биринчи марта Р-ДЖИ-85 ҳаво кемаси қўнди.

Оқ-мовий рангга бўялган бу кемани Буюк Британиядан «Ўзбекистон ҳаво йўллари» миллий авиакомпаниясининг экипажи олиб келди. Авиация техникасининг сўнги ютуқлари асосида яратилган бу тез учар машина мамлакатимизнинг ички ҳаво йўлларида қатнайди.

Президентимиз Ислом Каримов Европадаги «Аэро интернейшнл» бирлашган компанияси раҳбарияти билан учрашган пайтда /Англиянинг «Бритиш аэроспейс» компанияси шу бирлашма таркибига киради/ миллий авиакомпанияни шундай самолётлар билан таъминлаш тўғрисида келишиб олинган эди. Британияда ишлаб чиқарилган ва ўта пишиқлиги ҳамда йўловчилар учун қулайлиги билан ажралиб турадиган 85 ўринли ҳаво кемалари хорижий ҳаво йўлларида ишончли транспорт воситаси эканини кўрсатди. Тошкент аэропортида бўлиб ўтган тантанали учрашувда «Ўзбекистон ҳаво йўллари» Бош директори вазифасини бажарувчи А.Рўзметов таъкидлаганидек, бу самолётлар мамлакатимиз ҳаво йўлларида эскириб қолган «Ан-24» ва «Як-4О» маркали кемаларнинг ўрнини эгаллайди. Буюк Британиядан келтирилган дастлабки ҳаво кемаси 1О июлдан бошлабоқ Урганчга йўловчиларни олиб қатнай бошлайди. Бу йил Самарқанд ва Бухоро ҳаво йўлларида ҳам шундай самолётлар пайдо бўлади.

Янги ҳаво кемасини кутиб олишга бағишланган тантанада Буюк Британия ва Шимолий Ирландия Бирлашган Қироллигининг Ўзбекистон Республикасидаги Фавқулодда ва Мухтор элчиси Барбара Хей нутқ сўзлади. Маросимда республика Бош Вазирининг ўринбосари К.Раҳимов иштирок этди.

Шу йилнинг июнида Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ҳуқуқий тарбияни яхшилаш, аҳолининг ҳуқуқий маданияти даражасини юксалтириш, ҳуқуқшунос кадрлар тайёрлаш тизимини такомиллаштириш, жамоатчилик фикрини ўрганиш ишини яхшилаш ҳақида» Фармони эълон қилинган эди. Фармонга кўра бир қатор жамоат ташкилотларининг «Ижтимоий фикр» жамоатчилик марказини ташкил этиш тўғрисидаги таклифлари маъқулланиб, фаолиятининг асосий йўналишлари белгилаб берилган.

Ўзбекистон ёшларининг «Камолот» жамғармасида ана шу марказнинг таъсис мажлиси ўтказилди. Унда марказнинг таъсисчилари: республика жамоат ташкилотлари, жамғармалар, марказлар, вазирликлар, инсон ҳуқуқлари бўйича манфаатдор ташкилотлар вакиллари иштирок этди. Мажлисда сўзга чиққан «Камолот» жамғармаси раиси Х.Абдураимов, оммавий ахборот воситаларини демократлаштириш ва қўллаб-қувватлаш ижтимоий-сиёсий фонди ҳамраиси Х.Дўстмуҳаммад, Инсон ҳуқуқлари бўйича миллий марказ директори А.Саидов ва бошқалар «Ижтимоий фикр» марказини ташкил этиш зарурати, мамлакат ижтимоий-сиёсий ҳаётида қандай ўрин тутиши лозимлиги ҳақида гапирдилар. Жумладан, ҳокимият идоралари билан жамиятнинг ўзаро таъсири, инсон ҳуқуқлари ва эркинликларига риоя қилиш, сиёсий, ижтимоий, иқтисодий ислоҳотларни чуқурлаштириш муаммолари бўйича жамоатчилик фикрини, аҳолининг сиёсий-ҳуқуқий маданияти даражасини ва маданий ривожланишнинг асосий йўналишларини ўрганиш, жамоатчилик фикрини аниқлашнинг услубий асосларини такомиллаштириш соҳасида тадқиқотлар олиб бориш марказнинг бирламчи вазифалари эканлиги таъкидланди. Марказ томонидан нашр этиладиган «Ўзбекистонда ижтимоий фикр» журнали ҳам айнан шу мақсадларга хизмат қилади.

Мажлисда марказнинг Низоми муҳокама этилди ва тасдиқланди. А.Саидов «Ижтимоий фикр» жамоатчилик марказининг директори этиб сайланди.

Б О Н Н. 7 июль куни Германия пойтахтида Европадаги 4О мамлакатдан ташриф буюрган почта алоқаси ва телекоммуникация соҳаси вакилларининг анжумани бошланди. Унда ахборот алмашиш тизимини такомиллаштириш, аҳолига хизмат кўрсатиш даражасини кўтариш каби масалалар муҳокама қилинмоқда.

***

В А Ш И Н Г Т О Н. АҚШ ҳукумати Камбоджада ўзаро курашаётган қарама-қарши гуруҳларни жанговар ҳаракатларни тўхтатишга ҳамда барча келишмовчиликларни тинч йўл билан ҳал этиш ва фуқаролар урушига чек қўйиш тўғрисида 1991 йилда имзоланган Париж битимига амал қилишга чақирди.

Оммавий ахборот воситаларининг хабар беришича, Пномпендаги Америка элчиси Кеннет Куин Камбоджа коалицион ҳукумати раҳбарлари, яъни икки Бош вазир - шаҳзода Нородом Ранарит ва генерал Хун Сен билан тез-тез мулоқотда бўлиб, уларга қуролли тўқнашувларни тўхтатиш ва можароларни музокаралар йўли билан бартараф қилишни таклиф этмоқда.

***

В И Л Ь Н Ю С. Литва президенти Алгирдас Бразаускас расмий ташриф билан Францияга келди. Унинг Франция президенти Жак Ширак билан учрашуви чоғида НАТОга аъзо мамлакатлар давлат раҳбарларининг Мадриддаги саммитида мазкур альянсга Литванинг қабул қилиниши хусусида фикр алмашилди. Шунингдек, икки томонлама музокаралар давомида Литванинг Европа Иттифоқига аъзо бўлиши масаласи ҳам муҳокама этилди.

/ЎзА/

"Камолот" – мустақиллик фарзанди

ЁШЛАР - ВАТАН ТАЯНЧИ

Республика ёшларининг "Камолот" жамғармаси том маънодаги Истиқлол фарзанди ҳисобланади. Жамғарма ташкил этилганига бир йилдан ошган бўлса-да, у талай юмушларни амалга ошириб, ёшлар ишончини қозонишга эришди. Бу жамғарманинг Тошкент шаҳар бўлими мисолида яққол намоён бўлмоқда.

--Дарҳақиқат жамғармамиз мустақиллик йилларида ташкил этилган энг ёш ташкилотдир, -- дея ҳикоя қилади "Камолот" жамғармаси Тошкент шаҳар бўлими раиси Муқаддам Расулова. -- Очиғини айтсам, ўтган давр биз учун чинакамига тикланиш, тобланиш ва ёшларнинг таянчига айланиш палласи бўлди. Бугун биз ҳуқуқий-демократик жамият барпо этмоқдамиз. Бу йўлда йигит-қизлар истеъдоди ва куч-ғайратини ҳам маънавий, ҳам моддий жиҳатдан рағбатлантириш, уларга кўмак бериш, муҳофаза этиш, эл-юрт равнақига хизмат қиладиган эзгу амаллар атрофида жипслаштиришни энг биринчи галдаги вазифа қилиб белгилаб олдик. Тошкент шаҳрининг барча туманларида ҳамда Талабалар шаҳарчасида "Камолот"нинг бўлимларини туздик. Ҳозирги кунда уларнинг қошида 600 дан ортиқ жамоатчилик марказлари бор. Шулардан 185 таси маҳаллалар қошида таркиб топган. Бир болага етти қўшни ота-она деганларидек, ёшлар билан ишлашни маҳаллалардан бошлаб юборганмиз. Нокамтарликка йўймангу, лекин бу бизнинг ютуғимиз. Шаҳримизнинг айрим туманларида эса маҳалла жамоатчилигида ёшлар билан ишловчи масъул кишилар фаолият олиб боряпти.

Йигит-қизларимизни маънавий баркамол инсон бўлиб етишишларида муҳим аҳамият касб этувчи тадбирларга асосий эътиборни қаратмоқдамиз. Ўтган йили соҳибқирон Амир Темур таваллудининг 660 йиллик тўйини нишонладик. Жамғарма қошида "Амир Темур ўтган йўллар бўйлаб" халқаро экспедицияси ташкил этилиб, унинг иштирокчилари билан учрашув, давра суҳбатлари ўтказилди, китоблар чоп этилди, кўргазмалар уюштирилди. Жаҳонгир ҳаёти ва фаолиятига оид тарихий аҳамиятга эга янги манбалар топилди.

Ёшларда чуқур билим, юксак маънавият ҳосил қилиш мақсадида "Маънавият ва маърифат" жамоатчилик маркази билан ҳамкорликда иш олиб боряпмиз. Уларда динга бўлган муносабатни тўғри шакллантириш учун кўпгина олий ўқув юртлари, коллеж, мактабларда талабалар учун шарқшунос олимлар билан учрашувлар уюштирдик. Ундан ташқари "Давлат, жамият, оила ва ёшлар тарбияси муаммолари"га бағишланган анжуман, "Миллий қадриятлар ва ёшлар" номли илмий-конференция, жонли мулоқот ҳамда баҳс ва мунозараларга бой бўлган боис ёшлар катта қизиқиш уйғотди.

Шуни алоҳида айтиб ўтмоқчи эдимки, биз ёшлар билан ишлашни такомиллаштириш борасида кўпгина жамоатчилик ташкилотлари, жумладан шаҳар Хотин-қизлар қўмитаси, шаҳар Халқ таълими Бош бошқармаси, "Соғлом авлод учун", "Маҳалла" жамғармалари билан ҳамкорликда тадбирлар уюштиряпмиз.

Ватан тарихини чуқур билмай туриб келажакка назар ташлаш мумкин эмас. Шу боис ҳам таълим даврида ўқувчи ёшларни Бухоро, Самарқанд каби кўҳна шаҳарларга саёҳатга юбориб турибмиз.

Яна бир долзарб ва масъулиятли вазифамиз ёш авлодни ватанпарварлик руҳида тарбиялашдир. Хизматга чақирилувчи ёшлар билан турли тадбирлар ўтказилди. Бухоро, Сурхондарё, Андижондаги ҳарбий қисмларда хизмат қилаётган ёшларнинг ота-оналари билан учрашувлар уюштирдик. Мактабларда ўқувчилар билан ҳарбийлар, зобитлар ўртасида мулоқотлар ўтказилди. "Шуңқорлар" ҳарбий-спорт ўйини анъанага айланмоқда.

Кучли ижтимоий ҳимоя -- бозор иқтисодиётига ўтиш шароитидаги Президентимиз белгилаб берган беш асосий тамойилнинг бири ҳисобланади. Йигит-қизларимизни иш билан банд қилиш, уларга бозор муносабатлари талабларига мос замонавий техника ва технологияларни ўргатиш, касб эгаллашларига кўмаклашиш учун "Камолот-Бандлик" хизмати фаолият кўрсатмоқда. Меҳнат ярмаркалари хизмати билан 3000 дан ортиқ киши ишга жойланди. Турли ўқув курслари ташкил қилган ҳолда 30 га яқин кичик корхоналар ишини йўлга қўйдик. Бунинг оқибатида уч юздан ортиқроқ иш ўринлари барпо этилди. Ўрта мактабнинг 9-синфини битирган ёшлар ҳам бизнинг назаримиздан четда қолаётгани йўқ. Имкон қадар уларни касбга йўналтиришга интиляпмиз.

Азалдан халқимиз кўнгли ярим кишиларга меҳр-мурувват кўрсатиб келган. Бу юмушлардан биз ҳам четда қолаётганимиз йўқ. Ўтган йили мустақиллик байрами арафасида 12 нафар ёш келин-куёвлар тўйларини ўтказишга ёрдам бердик. Меҳрибонлик уйлари, ногирон болалар мактаб-интернатлари билан мустаҳкам алоқадамиз. Ундаги тарбияланувчилар аҳволидан хабар олиб туришни ўз зиммамизга олганмиз. Наврўз байрами арафасида пойтахтимизнинг барча туманларида "Ҳамшира - 97" кўрик-танловини ўтказдик.

Мана ёз фасли ҳам ўтиб бормоқда. Бу вақтда аксарият ёшларимиз таътилда ҳордиқ чиқаришаётган бўладилар. Уларнинг бўш вақтини кўнгилли ўтиши учун барча чора-тадбирларни белгилаб чиқдик. Тошкент шаҳар спорт қўмитаси ҳамда "Ватанпарвар" ташкилоти билан биргаликда махсус дастурлар ишлаб чиқдик. Унга кўра маҳаллалар, мавзеларда турли спорт мусобақалари, спартакиадалар уюштирилмоқда. "Камолот -- Спорт" клуби аъзоларининг сони бугунги кунда 400 дан ошиб кетди. Ушбу клуб иштирокчилари яқинда Финляндияда бўладиган мусобақаларга таклиф этилган. Тошкентнинг "Катта Қаъни" маҳалласида ташкил этилган "Камолот" футбол командаси қўлга киритаётган ютуқлар ҳам анча салмоқлидир.

Ёшларнинг бўш вақтини янада сермазмун ўтказиш мақсадида фақатгина юқоридаги мен айтиб ўтган спорт мусобақалари билан чекланиб қолмасдан, балки ёшлар сайиллари, карнаваллар ўтказиш режамиз бор. Тошкентдаги Горький номидаги драма театри қошида "Эски ҳовли" кафеси очилган. Ҳар турли қизиқарли танлов, беллашув, ижодий кеча, шунингдек учрашувлар мазкур кафеда бўлиб ўтади. Темирйўлчилар маданият саройидаги "Уик-энд" клуби ҳам ёшларнинг кўнгилли ҳордиқ чиқаришлари учун мўлжалланган. Ёзги дам олиш оромгоҳларига эса Республика болалар ижодиёти маркази билан ҳамкорликда муаллимлар, етакчиларни юбордик.

Сир эмаски, ёшлар ва айниқса ўсмирлар ўртасида жиноятга қўл уриш, гиёҳвандликка ружу қўйиш ҳоллари учраб турибди. Мазкур салбий ҳолатларнинг олдини олиш ҳам диққат марказимизда турибди. Хабарингиз бўлса керак, Тошкент шаҳар ҳокимлиги ҳомийлигида вояга етмаган болалар билан ишлаш маркази тузилган. Бўлимимиз ана шу ҳайъат билан ҳамжиҳатликда иш олиб боряпти. Бўстонлиқ туманида ёзги ҳарбий спорт лагери ташкил этилиб, у ерда ўсмирлар тарбияси билан шуғулланиш яхши самара бермоқда.

Илмсиз келажакни тасаввур этиш мумкин эмас. Яқинда пойтахтимизда ўтказилган "Кадрлар тайёрлаш бўйича миллий дастур тузиш" комиссиясининг йиғилишида ҳам Президентимиз шу масалага жиддий эътибор берганлари бежиз эмас, албатта. Ҳозирги кунда энг иқтидорли ўқувчи-ёшларни илмимиздан келганича қўллаб-қувватлашга ҳаракат қиляпмиз. Бир қанча аълочи ўқувчиларга стипендия тайинладик. Дарвоқе, "Камолот" мукофоти ҳам таъсис этилганини қувонч билан айтмоқчиман. Ҳукуматимиз раҳбари таъкидлаганларидек, кадрлар масаласини ҳал этмас эканмиз, саъй-ҳаракатларимиз кутилган натижаларни бериши, ҳаётимиз, маънавиятимиз ўзгариши қийин кечади. Демакки, замонавий таълим-тарбия тизимини изчил қилиш замон талабларига мос кадрлар тайёрлаш ишини йўлга қўйиш фаолиятимизнинг бош йўналиши бўлмоғи даркор.

Ёш олимларнинг илмий лойиҳаларини қўллаб-қувватлаш, уларни халқ хўжалиги, саноатга тадбиқ қилишда ҳам ўз ҳиссамизни қўшяпмиз. Ёш олимлар уюшмасини тузиш ниятимиз бор.

Иш бор жойда камчиликларнинг учраши табиийдир. Шундай экан, айрим нуқсонлар ҳам йўқ эмас. Айтайлик биз ҳозир асосан ўқувчи, талаба ёшлар билан ишляпмиз. Эндиликда ёш оилаларга ҳам аҳамият бермоқ зарур, деб ўйлайман. Назаримда уларнинг қатламига керакли даражада етиб боролмаяпмиз. Ёш оилаларни ижтимоий -ҳуқуқий муҳофаза қилиш, меҳнатини ҳимоялашдек долзарб вазифалар ҳали олдимизда турибди.

Биз улуғ байрам -- Истиқлол айёми арафасида турибмиз. Байрамолди тайёргарликларимиз ўзига хос. Ахир унинг асосий иштирокчилари ҳам ёшлар десак муболаға бўлмас. Зеро Ватан ҳам остонадан, ўзини туғилиб ўсган, таълим олган жойдан бошланади-ку! Ёшлар эса ана шу ҳур диёримиз таянчи.

Суҳбатни Назокат УСМОНОВА ёзиб олди

ИШБИЛАРМОН АЁЛЛАР

МИЛЛИОНЕР ОПА

Бу аёлни ҳамиша куйиб-пишиб юрган чоғи учратаман. Эл-юрт ташвишида елиб-югуриб юрган бундай аёллар камдан-кам учрайди. Шунинг учун бўлса керак Насибали Мусурмоновани Арнасой туманида танимайдиган одам топилмайди. Ўн икки фарзанднинг онаси, бир неча невара-чевараларнинг бувиси бўлган бу пиру бадавлат опа оила ишларига бош-қош бўлиш билан бирга, кичик корхонани бошқариши ҳақиқий жасорат намунасидир. Бундай дейишимизнинг сабаби бор, албатта. Чунки, кичик корхона жойлашган бино "Андижон" деҳқон хўжаликлари уюшмасининг ташландиқ хаммомига жойлашган бўлиб, бинони таъмирлаш ҳам опанинг зиммасига тушди. Тикув дастгоҳларини сотиб олди, таниш-билишларидан олди. Хуллас, ишни бошлаш ниҳоятда қийин кечди. Опа тимсолида ўзбек аёлларининг нималарга қодирлигини, ишбилармонлигини, уддабуронлигини кўриш мумкин.

Опа ташкил қилган "Нигор" кичик корхонасининг фаолият кўрсатаётганига уч йил бўлди. Туман меҳнат биржаси билан шартнома тузиб иш бошлаган опа, 17 хотин-қизни иш билан таъминлашга, меҳнат биржаси эса уларни стипендия билан таъминлашга келишиб олишди. Бундай елиб югуришлар ўзининг ижобий натижасини берди.

Корхона ишчилари қисқа вақт ичида тикувчилик, каштачилик ҳунарларини ўрганиб олишди. Энг қувонарлиси ёшларнинг беҳуда юришига барҳам берилди, касб эгаси бўлишди. Тез орада корхона кўрпа, кўрпача, этак, каштачилик сингари маҳсулотларини чиқара бошлади. Сифатли тикилган маҳсулотларнинг харидорлари ҳам топилди. Корхонанинг довруғини эшитиб хўжаликлардан мижозлар кела бошлади, буюртмалар тушди.

Шундан кейин корхонани кенгайтириш истаги пайдо бўлди ва корхона қошида фермер хўжалиги очишга қарор қилди. 19 гектар майдонга пахта экиб, маҳсулотни ўзлари сотадиган бўлишди. Ўтган йили режа топшириқ кўнгилдагидек қилиб бажарилди. Бу йил эса ҳар гектар майдондан 20 центнердан ҳосил етиштириш уларнинг эзгу мақсади.

Насибали опанинг ҳаётида яқинда қувончли воқеа бўлиб ўтди. Вилоят миқёсида ўтказилган "Тадбиркор - 96" кўрик-танловида қатнашиб, фахрли III ўринни эгаллади. Опага бир миллион сўмлик имтиёзли кредит берилди. Бундай нуфузли танловда ғолиб чиқиш осон бўлмади, албатта. Биз билан суҳбатда Насибали опа шундай дейди:

— Биз кўрпа, этак, каштачилик сингари маҳсулотларимиз билан қатнашдик. Маҳсулотларимиз ўзининг пишиқ, пухталиги ҳамда арзонлиги билан қатнашчиларга манзур бўлди. Эндиги мақсадимиз маҳсулот турларини кенгайтириш, янги дастгоҳлар сотиб олиш, ишчи ўринларини кўпайтиришдан иборат. Ўтган йили 10 минг дона этак ишлаб чиқарган бўлсак, бу йил бу кўрсаткични 20 минг донага етказмоқчимиз. Айни кунларда С.Эшонқулова, Х.Сориева, Б.Эгамбердиева, Н.Эгамбердиева, З.Мусурмонов, С.Исломов сингари ишчиларимиз кўтаринки кайфият билан меҳнат қилишмоқда. Биз хом ашёни бозордан сотиб оламиз, келажакда ўзимизда чиқармоқчимиз. Шунинг учун ҳам фермер хўжалигига асос солдик. Маҳсулотимизни мумкин қадар арзонлаштиришга ҳаракат қилаяпмиз.

Корхонамиз туман марказидан олисда жойлашганлиги учун анча азият чекаяпмиз. Ахир бекорга айтмайди-ку, йўл азоби гўр азоби, деб. Автобус қатнови кўнгилдагидек эмас. Аёл бошим билан вақт-бевақт йўл юришимга тўғри келади. Биз асосан туман хўжаликлари билан шартнома асосида ишлаймиз, уларнинг буюртмасини бажарамиз. Ўтган йили туманимиз бўйича машина терими кўнгилдагидек бўлмади, қўл теримига зўр беришди. Корхонамиз туман хўжаликларига айтилган этакларини ўз вақтида етказиб берди. Бироқ хўжаликлар пул ўтказишга келганда, ваъдаларини бажаришмади. Мисол учун "Самарқанд" деҳқон ширкатлари уюшмаси 82 минг сўм, "Хоразм" деҳқон хўжаликлар уюшмаси 70 минг сўм пулни халигача берганлари йўқ. Қолган хўжаликлардан ҳам пулни зўрға ундириб олдим. Хўжаликлар шартномани қўпол равишда бузмоқда.

Ҳа, замон талаби асосида меҳнат қилиб, халқимизга намунали хизмат қилаётган бундай тадбиркор аёллар ҳар томонлама ибратдир. Бироқ уларнинг меҳнатини назар писанд қилмаётган айрим раҳбарлар опани елиб-югуришга, соатлаб кутишга мажбур қилмоқдалар. Ўйлаймизки, туман раҳбарлари бундай нуқсонларга барҳам бериб, опага ҳар томонлама кўмак берадила.

Э. ЎРОҚОВ

Жиззах вилояти

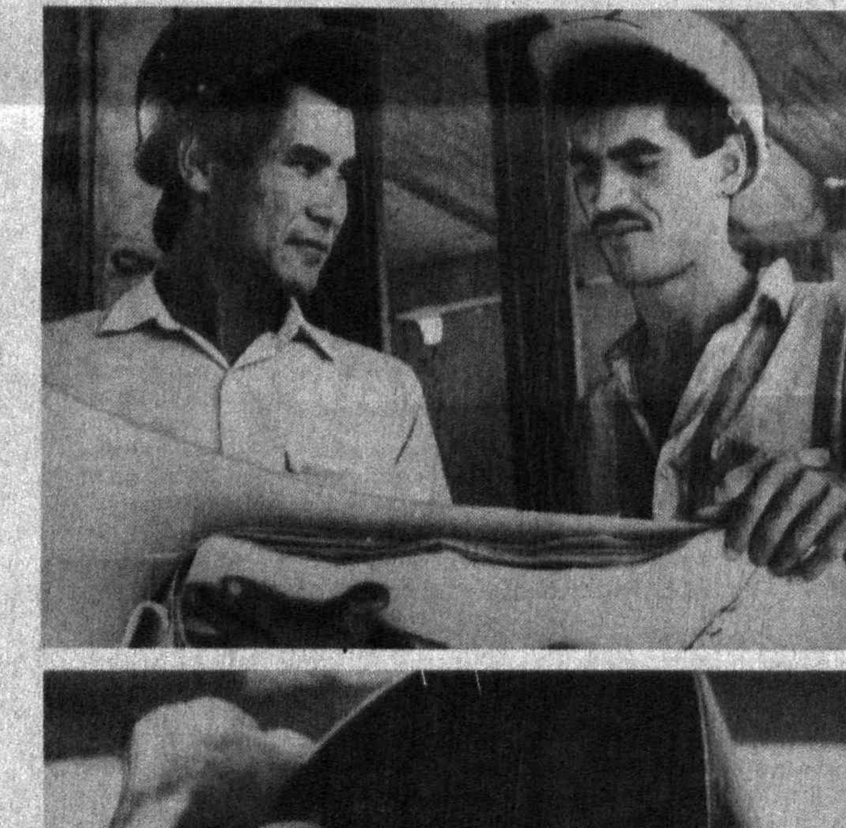

ЁШЛАР ИШТИРОКИ БИЛАН

Жонажон пойтахтимиз -- шаҳри азим Тошкент бугун улкан қурилиш майдонига айланган. Қаерга қараманг, барча жойда яратиш, янгиланиш, бунёдкорлик ишлари авж паллага кирган. Кун сайин кўкка бўй чўзаётган кўркам бинолардан кўзи қувнайди кишининг. Бунёдкорлик ишларида иштирок этаётганларнинг асосини эса оловқалб, шер билакли ёшлар ташкил этади. Сиз суратда кўриб турган пайвандчи -- В.Усмонов, бригада бошлиғи -- А.Эзимбетов, монтажчи -- Д.Жамоловлар Тошкент Давлат консерваториясининг янги биносини барпо этаётган шижоатли ёшлардан

Сурат муаллифи А.ГЕРАСИМОВ

02- Хабари

ОҒУ ГИРДОБИ

Ножўя ишни амалга оширмоқчи бўлган шахсни четдан кузатган одам унинг олазарак қарашлари-ю, хавотирланишидан бирор бир қалтис ишга қўл ураётганини пайқаши қийин эмас. Андижон вилоятининг Хўжаобод туманида Қирғизистон Республикаси фуқароси А.Г. бошқарувидаги "Ваз - 21011" русумли автомашинаси тўхтатилди. Йўловчи аёлнинг кўзлари хавотирланганча олма-кесак терарди, боз устига бу ерлик эмаслиги яққол кўзга ташланарди. Гумон бежиз эмас экан. Россиянинг Тюмень вилоятида яшовчи Медникованинг ёнидан 6 килограмм қорадори моддаси топилди. Мазкур иш юзасидан жиноий иш қўзғатилиб, заҳриқотил қаердан ва кимдан олинганлиги аниқланмоқда.

Рустам ТУРҒУНОВ, ИИБ матбуот маркази ходими

ЯХШИЛИК ИЛДИЗЛАРИ

Февзи ЁҚУБОВ,
Қрим Давлат Саноат-педагогика институти ректори, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби, техника фанлари доктори, Қрим фанлар академияси академиги

Қримга иш билан бирор ўзбек келиб қолса, иложи борича уйимга, бир пиёла чойга таклиф қиламан, боиси ўзим ҳам Ўзбекистонда 50 йил меҳмон бўлиб, ўзбекнинг нон-тузини еб, сувини ичганман. Ўзбек халқи менинг халқимга қандай яхшиликлар қилгани ҳеч қачон эсимдан чиқмайди.

Тарих ҳукми шундайки, умуминсоний тараққиётда ҳар бир халқ ўзини ё қурол кучи, зўравонлик билан ва ё ақл-идроки, меҳр-муҳаббати билан машҳур қилади. Ўзбек халқи дунёга яхшилиги билан ўзини танитган.

Мустақил ёш давлат -- Ўзбекистоннинг халқаро обрўйи ҳайратланарли даражада тез ўсиб бормоқда. Аммо, мен бу давлатнинг оламаро шуҳрати жуда қадимий, илдизлари чуқурлигини, бу халқнинг илми сарчашмаларидан бошқа мамлакатларнинг халқлари ҳам баҳраманд бўлиб, гуллаб-яшнаганини яхши тасаввур қиламан.

Ўзбеклар меҳр-оқибатининг илдизлари қаерда?

Бу илдизлар қандай генетик-ирсият хотирасида муҳрланиб қолган? Тўғри, яхшилик ҳар бир халқнинг қонида бор, аммо мен ярим аср Ўзбекистонда яшаб бу яхшилик фалсафасини ўз бошида синаб кўрган қримлик одам, мутлақо бошқача бир меҳр-оқибат ҳақида гапирмоқдаман. Ўзбекларнинг худди шу меҳр-оқибати туфайли 2-жаҳон урушининг энг оғир, фалокатли йиллари миллион-миллион бошпанасиз одамлар ўзбеклар бағридан паноҳ топиб, ўз тили, ўзига хос маданияти, урф-одатларини соғ-саломат сақлаб қолдилар. Бунинг боиси -- баъзилар ўйлаганидек, марказнинг буйруғи, қаттиққўллигида эмас, балки ўзбек халқининг дунёқарашида, қони-жонидаги одамийлик фазилатларида, маънавий теранлигида, баркамоллигида деб биламан.

Асрлар давомида ўзбек халқи оғзаки ижодида сайқалланган яхшилик, мардлик, меҳр-оқибат фазилатлари -- аждодлар қонидан келгуси авлодларга ўтганлигини биламиз. Алпомиш, Гўрўғли, Авазхон мавзуидаги 200 дан зиёд халқ достонлари, халқ эртакларида XI аср донишманди Маҳмуд Қошғарий битган "Девону луғати-т-турк" каби дурдона асарларда ўзбек халқи, умуман, Шарқ халқларининг мардлиги, хотамтойлиги, ҳиммати баландлиги яққол акс этган. Дунёнинг деярли барча нуфузли тилларига таржима қилинган. Дақиқий ва Фирдавсийнинг "Шоҳнома"лари, Кайковуснинг "Қобуснома"си, Навоийнинг "Фарҳод ва Ширин"и, Бобурнинг "Воқеати"("Бобурнома") билан атиги бир бор танишган одам Турон халқларининг мусаффо қалбини юракдан ҳис этади. Юзлаб бундай асарларда шарқона бадиий тафаккур ҳикматларини кўрамиз, уларнинг ҳар бири одамни оқибатда яхшилик хазинасига олиб боради.

Яхшилик -- асли юксак тараққий этган жамият фуқаролари маданиятининг кўнгил мулкидир. Бу асл мулк асрлар давомида гавҳардай етилиб боради. Бухорода 786-йилдаёқ олий ўқув юрти -- мадраса бўлиб, у ерда ислом шариати билан бир қаторда Арасту физикаси, Евклид геометрияси, Птолемей астрономияси, ботаника, медицина фанлари ўқитилган. IX аср бошларидаёқ Бағдодда ва Хоразмда "Байтул-ҳикмат" - фанлар академияси фаолият кўрсатган. Бағдоддаги Маъмун академиясига ўзбекларнинг ватандоши Муҳаммад Ибн Мусо ал-Хоразмий етакчилик қилиб, фундаментал илмий экспедициялар уюштирган. Дунё фанида биринчи алгебра дарслигининг бунёдга келиши ("Ал-китоб ал-мухтасар фи ҳисоб ал-жабр вал-муқобала") ва замонавий электрон-ҳисоблаш машиналари компьютерларнинг ишида қўлланувчи алгоритм ибораси ҳам ал-Хоразмий (лотинча ал-Горазмий) номи билан боғлиқдир. Жаҳон математика фанидагина эмас, умуминсоний цвилизация - тараққиётда бу алломанинг ўрни бор. Ал-Хоразмий кашф этган ўнли рақамлар тизими ҳозир бутун дунё мамлакатларида юнон, рум ва хитой рақамлари ўрнида ишлатилади. Атоқли тарихчи Ж.Сартон IX асрни ҳақли равишда Хоразмий асри деб атайди.

Дунё илм-фанлари тараққиётида Беруний, Ибн Сино ва уларнинг сафдошлари яшаб, ижод қилган Хоразм даврининг аҳамияти беқиёсдир. Бу даврда барча Шарқ ва Ғарб мамлакатларининг уламолари илм ўрганишга Хоразмга оқиб келар эдилар. Бу ишлар ахир ҳайратланарли эмасми?

Бундан 1900 йил аввал Беруний Ер куррасининг диаметрини ўлчаб чиққан. Фақат 830 йил ўтгандан кейингина дунё олимлари Ер курраси диаметрини ўлчашга муваффақ бўлдилар ва орадаги тафовут фақат 13 километр чиқди (эҳтимол, минг йилда Ернинг

диаметри 13 километр ўзгарган бўлиши мумкин). Беруний Ернинг ўз ўқи атрофида бир текисда айланиши учун курранинг барча томонлари мувозанатда бўлиши керак, деб Америка каби қитъа борлигини башорат қилган эди. Беруний ҳозирги геология ва геодезия фанларининг илмий асосларини кашф этган, кўпчилик маъданлар ва металларнинг солиштирма оғирликларини ҳозирги фан учун ҳам ҳайратланарли даражада аниқ ҳисоблаб чиққан эди. У тарихда биринчи марта Ер курраси Қуёш атрофида айланиши мумкинлигини тахмин этган.

Абу Али ибн Сино эса Буқрот ва Жолинус (Гиппократ ва Гален) билан бир қаторда ҳозиргача жаҳон тиббиёти устозларидан бири саналади. Унинг катта ҳажмдаги 1176 саҳифадан иборат "Тиб қонунлари" асари Оврупада китоб нашр этилиши кашф қилинмасдан аввал ҳам тиббиёт энциклопедияси сифатида машҳур эди. XIII асрдан бошлаб, "Тиб қонунлари" дунёнинг барча мамлакатлари шифокорлари учун асосий китоб, дарслик хизматини ўтади. "Тиб қонунлари" 500 йил давомида асосий дарслик бўлиб келди. Ибн Синонинг (1500 саҳифали, 20 жилдли) "Аш-Шифо" китобидан ўрин олган фалсафий қарашлари эса минг йил давомида Шарқ ва Ғарб халқлари фалсафий тафаккурига таъсир кўрсатиб келди. Арасту таълимотлари, физика, кимё, математика, ботаника ва зоология, география ва метереология, логика, этика ва мусиқа назарияси -- барчаси Ибн Синонинг фалсафий элагидан ўтказилиб, оламни билишнинг янги-янги йўлларини очиб берди, жамиятда яхшилик, эзгуликни қарор топтиришга хизмат қилди.

Шарқ уйғониш даври жаҳонга янги-янги илмий мактабларни, мутафаккирларнинг янги авлодларини етиштириб берди. Жамиятнинг маънавий бойликлари, тарихнинг энг оғир, фалокатли даврларида ҳам халқ дилида сақланиб, китоблар ва тарбия орқали келгуси авлодларга етказилди. Мана шундай заминда Улуғбек ва унинг астраномия мактаби дунёга келди. Самарқандга келган миллионлаб сайёҳларнинг энг камсаводлилари ҳам Улуғбек расадхонаси ва бошқа музейларни кўрар экан, бундан 600 йил аввал осмондаги юлдузларнинг ўринларини мингдан бир градуссгача аниқликда ҳисоблаб чиққан астраномия мактабидан ҳайратланмай иложи йўқ. Улуғбекнинг 1019 та юлдузнинг самодаги ўринлари аниқланган юлдузлар каталоги --"Зижи жадиди кўрагоний" асари 1615 йилда Оксфордда нашр этилди ва у астраномия фанини ўрганувчи барча олимларнинг йўлчи юлдузига айланиб қолди. Улуғбекнинг бу даҳоси халқнинг ақл-заковати меваси эканлиги табиийдир.

Илмий холисликдан чекинган баъзи оврупопарастлар ҳозирги аниқ фанларнинг пойдевори Пифагор, Архимед, Ньютон устунларида туради, деб бир ёқлама фикр юритадилар, Шарқ цвилизациясининг устунлари Хоразмий, Беруний, Улуғбеклар меросини билмайдилар ёки билсалар ҳам тан олгилари келмайди. (Бизни тан олган Ғарб шарқшунослари ҳам оз эмас).

Ўзбек халқининг маънавий таянчлари фақат аниқ фанлардагина эмас, албатта. Шу билан бирга гуманитар, ижтимоий-фалсафий, маънавий фанлар ривожига шарқда кўпроқ эътибор берилгани ҳам сир эмас. Буни эслашдан мақсад шуки, Ўзбекистоннинг бугунги муваффақиятлари қуруқ ерда пайдо бўлгани йўқ. Ўзбекистон халқининг интеллектуал салоҳияти асрлар давомида шаклланиб келди, халқ бу бебаҳо мулкни авайлаб-асраб, кўпайтириш йўлларини топа олди. Тарихий жараёнлар бу интеллектуал салоҳиятни гоҳ руҳлантириб, гоҳ қувғин қилиб келди. Бундай маънавий салоҳият марказлари гоҳ Хива, гоҳ Бухоро, гоҳ Қўқон шаҳарларига кўчиб ўтса ҳам, барибир - халқнинг меҳр-оқибати замонлар ва маконларда кенгайиб борди. Бугунги Ўзбекистонда ва ўзбек халқида қадимий миллий маънавий қадриятлар яна ўз қадрини топди. Шарқона теран фалсафа, шарқона равшан мантиқ, шарқона нозик шеърият, шарқона нафис оҳангларга аввал ҳам, ҳозир ҳам бутун дунё олимлари ва санъаткорлари талпиниб яшаган, руҳий озиқ, илҳом олган. Ўзбек халқи меҳр-оқибатининг ҳикмати мана шу теран сарчашмаларда экани доим ёдимга тушади.

. Бу ерда оила ҳам шу ҳикмат асосида қурилади, устозга ҳурмат, диний эътиқод, имон-инсоф, она заминга муҳаббат, қариндош-уруғларни сийлаш, раҳм ана шу сарчашмалардан озиқланади.

Ота-она ҳурмати, уларни рози қилишда гап кўп. Шоирлар ва адиблар ота-она ҳурмати ҳақида кўп ва ҳўб ёзганлар. Ота-она меҳри радио, телевидениеда, тўйларда, ўтиришларда, қўшиқларда куйланади. Ота-она меҳри, уларни рози қилиш шодлиги, фарзандлар ҳақида ота-оналарнинг орзу-ҳаваслари - ўзбекона ҳаёт тарзининг асосий фазилатларидан биридир.

Устоз отангдан улуғ дейдилар. Алишер Навоий болаларга дарс ўтаётган экан. У тартиб-интизомни яхши кўраркан. Аммо, бир маҳал ўзи дарсни бузиб, кўчада ўтиб кетаётган бир шўх болакайнинг бошини силаб, ҳол-аҳволини сўрабди. Талабалар ажабланиб, бунинг боисини сўрабдилар. Боиси жуда оддий -- ўша бола Навоийнинг устозини ўғли экан. Ҳозир ҳам Ўзбекистонда нуроний қария, доно отахон ёш муаллимга биринчи бўлиб салом беради, болаларига устозлик ҳурмати, илм ҳурмати учун. Боисини сўрасангиз, отахон сизга Қуръони Каримда 754 ўринда "илм" сўзи тилга олинганини, пайғамбар Муҳаммад алайҳис-салом ўзи илм ўрганиб, яна ўнта мусулмонга савод ўргатган қулни озод қилишга фатво берганини айтади. Бундай тарбия яхши мевалар бериши турган гап. Таълим, тарбия жараёнида ўзбеклар билан ишлаган одам буни яхши тушунади. Камина эса касбимга кўра кўп йиллар Тошкент политехника институтида (ҳозир Тошкент техника университети) дунёнинг турли мамлакатларидан ва узоқ-яқин шаҳарлардан келган олимлар ўзбек олимлари ишлаётган маънавий муҳитдан ҳайратда қолганларини эшитар эдим.

Собиқ совет адабиётларида кўп йиллар оталар ва болалар зиддияти, умри тугаган ўтмиш билан инқилобий келажак ўртасида кураш боради, деб ахлоқсиз ғояларни тарғиб қилиб келинди. Мана шу зарарли мафкура туфайли жамият ҳаётида ва оилавий ҳаётда ахлоқ-одоб, маънавият инқирозга учради. Аммо, шунга қарамай, ўтмишдаги мумтоз адабиёт, фалсафа дурдоналаридан озиқланган ўзбекона маънавият бутунлай йўқолиб кетмади, мусаффо кўнгилларда ва китобларда сақланиб қолди. Шу туфайли ишхоналарда ўқиш ва жамоат жойларида болалар ёши улуғларга дарров йўл беради, дастурхон атрофида ўтирилганда ёшлар таомга катталардан аввал қўл чўзмайдилар. Акалар укаларини, опалар сингилларини етаклаб ёки кўтариб, эркалатиб меҳрибонлик кўрсатадилар. Катта бўлиб қолган фарзандлар эса мол-ҳолга қарашда, рўзғор ишларида ота-оналарига ёрдамчи, дастёр бўладилар. Инсоният донолари меҳнат тарбияси ҳақида жуда кўп ақлли гапларни айтишган. Аммо, ёшларнинг маънавий, ахлоқий тарбиясида оила, рўзғордаги ота-оналар назоратида биргалашиб ишлашга нима етсин. Болалар оила ҳаётида меҳр-оқибатни, одамгарчиликни ўрганадилар.

Ота-она кун бўйи ишда, болалар -- боғчада бўлса, тарбия қийинлашади. Уйда ўтирадиган ўзбек оналар одатда болаларини боғчага бермайдилар. Мабода қариндош-уруғлардан бирортаси вафот этиб, болалари етим бўлса, уларни албатта бошқа хеш-ақраболар ўз бағрига оладилар, етимлигини билдирмайдилар. Уруш йилларида ҳам шундай бўлган эди. Афсуски, кейинги вақтларда собиқ СССРда болалар уйларида етимларнинг кўпайиши оила ва жамиятдаги маънавий қашшоқлашувнинг оқибати эди.

Ўзбекларда оила -- кичик бир давлат. Оилани муқаддас билиб, унга доғ туширмаслик, оиланинг бошига ташвиш тушса, барча қариндош-уруғлар қараб туришмайди. Тўй-ҳашамларда ҳам шундай. Ташвишли ва қувончли кунларда, аза ва тўйларда аҳиллик билан бир жойга йиғилишганида ҳам моддий, ҳам маънавий ёрдам кўрсатилади. Бу ерда миллатнинг бойлиги ва гўзаллиги бўлган маънавий қадриятлар биринчи ўринда туради.

(Давоми бор)

БИР ОҒИЗ СЎЗ

Бугунги кунда ҳукуматимиз хусусан ёш ижодкорларнинг униб-ўсишлари учун жуда яхши шароитлар яратиб бераётир. Бу — қуруқ гап эмас, албатта. Энди — энди сирли — сеҳрли адабиёт оламига кириб келаётган бошловчи қаламкашларнинг ҳеч бири жамиятимиз назаридан четда қолаётгани йўқ. Аксари ёш шоирларнинг илк китоблари улар ўрта мактабни тугатмасданоқ нашр этиляпти. Ўрта мактабни тамомлаб, адабиёт факультетига ўқишга кирмоқчи бўлиб келаётганлар орасида китоби нашр этилганлар анча-мунча топилади. Ҳозирги ёшлар эрта вояга етаётирлар. Бу яхшилик аломати.

Хуллас, ҳукуматимиз ёш ижодкорларга астойдил эътибор бераяпти бугун. Ҳамма гап ёшларнинг ўзида. Улар ўзларига кўрсатилаётган беғараз эътиборни оқласалар бас.

Ҳозирги ўзбек адабиёти вакилларининг аксари қисми ТошДУ ўзбек филологияси ва журналистика факультетининг собиқ талабаларидир. Дарҳақиқат, Одил Ёқубов, Шукур Холмирзаев, Абдулла Орипов, Эркин Воҳидов каби миллатимиз фахрига айланган шоир ва ёзувчиларимиз ўз вақтида юқорида номи зикр этилган факультетларда таълим олган эдилар.

Ҳозир ҳам олис вилоятнинг чекка бир қишлоғида яшайдиган ёш адабиёт ишқибози, агар у адабиётга жиддий қизиқса, иложи борича ТошДУ ўзбек филологияси ёки журнилистика факультетига ўқишга киришга ҳаракат қилади. Чунки бу даргоҳнниг илмий ижодий мақоми юксак.

Яқинда университет «Камолот» жамоатчилик маркази ташаббуси билан ўзбек филологияси факультети қошида «Ижодхона» тўгараги ташкил этилди. Тўгаракда асосан машҳур шоир ва ёзувчиларимиз ижод сирлари хусусида маъруза ўқийдилар. Ҳозиргача бунда Хуршид Дўстмуҳаммад, Рауф Парфи, Назар Эшонқул, Худойберди Тўхтабоев ва Иқбол каби таниқли ижодкорлар меҳмон бўлиб, ижод оламининг сир-синоати ҳақида қизиқарли суҳбат ўтказдилар.

Қуйида «Ижодхона» тўгарагининг бир гуруҳ иштирокчиларининг ижод намуналарини ўқувчилар эътиборига ҳавола этамиз. Уларни ўқиб, бугун ҳам ТошДУ ўзбек филологияси ва журналистика факультетларида кучли ижодий муҳит барқарор эканлигига ишонч ҳосил қилсангиз ажаб эмас.

Сен кетдинг,
Бўғзимда зорларим қотди.
Тонгларим сенингсиз ташна, хор отди.
Сен кетдинг,
Гул умрим қилдинг-а вайрон,
Сарсонман, сарсонман, сарсона, сарсон.

Қолгани шу: ҳокисорим-муҳаббат,
Кўнглимдек топталган хорим -- муҳаббат,
Минг чорлаб етмаган зорим -- муҳаббат,
Армонман, армонман, армона, армон.

Билмам, қайдан кирдинг умри -- шодима?
Билмам, қайга элтар энди хотима?
Бунча етмай ўтар бўлди додима,
Ҳайронман, ҳайронман, ҳайрона, ҳайрон.

* * * * *

Сен қандай дунёсан, кўзлари сулув,
Учсам-да бағрингга етиб бўлмайди.
Сен қандай риёсан, қандайин ғулу?
Кечсанг-да ҳеч кечиб кетиб бўлмайди?

Излайман нигоҳинг кўрсайдим деб бир,
Излайман, қанийди бўлса бир чора...
Кетар бўлдим, охир, номанзир, бедил,
Муҳаббат дардидан юрагим пора.

Ҳеч ким билмайди энди ҳолимни,
Ҳеч кимга ноаён бу дарду-оҳим.
Ҳар лаҳза кўнглимга ханжардек ботиб
Ютиб бораётир сим-симдан захим.

Айт, не бало эдинг, кўзлари сулув?
Кечсанг-да ҳеч кечиб кетиб бўлмайди.
Қандай риё эдинг, қандайин ғулу?
Алданиб, алданиб етиб бўлмайди...

Баҳор ХИДИРОВА,
ТошДУ талабаси

БАҒИШЛОВ

Қийиқ оқим экан бу макон,
Чертиб борар юрагинг торин.
Гар бир лаҳза бўлсанг паришон.
Олиб кетар умринг баҳорин.

Қабоҳатнинг сўқмоғи чақир
Қўлга олса ўтли палакни
Тани замин сатҳида зоҳир
Поймол руҳлар кезса фалакни
Бу омилни тарк эт азизим.

Қаршисида тиз чўкиб мудроқ
Илтижола сўрсанг истакни
Лек этолмасанг руҳингни идрок
Раббинг амр этган тилакни
Бу бўз дилни тарк эт, азизим.

Хиёнатга босиб мужгонин
Муҳаббатинг қолса увиллаб
Еллар олиб қочса асрорин
Ишқ чорбоғи қолса ҳувиллаб
Бу манзилни тарк эт азизим.

Туннинг мудроқ кўксин тимдалар
Бўлиб чироқ пиликка муштоқ
Оний кўзгу шарафин олар
Машъал каби ёритмас бироқ
Бу манзилни тарк эт азизим.

Лайло, дардинг сарҳади битган,
Дармон мавжин қалбингга олма.
Юзин қуёш тафтига тутган
Япроқлардек қовжираб қолма!

Лайло СОАТОВА,
ТошДУ талабаси

ВАТАН

Ватан десам дил қонарму,
Кўзимдаги ёш тинарму.
Дурим десам, дурдан устун,
Ягонасан, сеҳринг борму.

Оҳ, найладим ўзга элда
Сени куйлаб ёт бир тилда,
Она ватан, Онам каби
Она тафтин сездим сенда.

Ватан сени куйламоққа,
Номинг оламга ёймоққа,
Жон десанг, жоним бермоққа,
Шайландим сен учун Ватан.
Чоғландим сен учун Ватан.

Сен жон эдинг, жаҳон бўлдинг,
Тенглар ичинда тенг бўлдинг.
Не-не султонлар ўлкаси
Бу кун ўз султонли бўлдинг,
Шуҳратларга бурқан Ватан.
Истиқлолга боғлан Ватан.

Матлуба ЁҚУБОВА,

ТУЙҒУЛАР

Куз - кўз ёш тўкаётган қиз. Унинг кўзлари маъюс, руҳи хазин. Унинг чимилдиққа киргиси йўқ. Унинг ери баҳор эмас, қиш. Қишнинг совуқ қучоғига киргиси йўқ унинг...

***

Мен нечун дунёни кўраман. Чунки сен мавжудсан. Гарчи менинг мавжудлигим сенинг кўришинга асос бўлмаса-да...

***

Юлдузлар - мунажжим. Мунажжим жим. Юлдузларнинг биргина армони бор --мен юлдуз эмасман. Мен жимман. Мен мунажжим эмасман.

***

Унинг сочлари оппоқ. Бошида сонсиз чанг - юлдузлар. Тун йиғлаяпди: ҳилолни - қизини - эрга - камалакка бераяпти. Кўз ёшлари -- камалакнинг етти жилоси бўлиб замин узра ёғиляпти. Бошидан рўмоли сирғалиб тушиб, учиб кетаяпти - булутлар.

***

Ҳаётнинг хатоси -- ишқ.
Ўлимнинг хатоси -- хиёнат.
Бу кимнинг хатоси -- мен...

***

Ўйларим... Ўйинга шунчалик берилиб кетганидан уйини йўқотиб қўйган ўйларим.

***

Ҳаётнинг тенг ярми бир лаган ошга тенг. Муҳаббатнинг-чи?

***

Нега ой ўзини еб қўйди?

***

Муҳаббатнинг кўзи кўр. Аммо қулоғи яхши эшитади.

***

Нега қуёш қизариб ботади. Осмондан айрилиш шунчалар қийинмикан. Мен сендан ажралдим-ку! Қизармадим-ку! Эрта тонг яна қайтиб чиқмасам-да...

***

Ҳар бир инсон -- бир гуристон. Ҳар бир одамнинг кўксида бир нечта қабр бўлади. Битта қабрнинг ичига иккита жасад сиғмайди. Ким кўксидаги қабрга ўзини кўмади, бошқа биров ўзгани дафн этади. Мен эса дардларимни кўмдим кўксимга...

Гулбаҳор ИСКАНДАРОВА,
ТошДУ талабаси

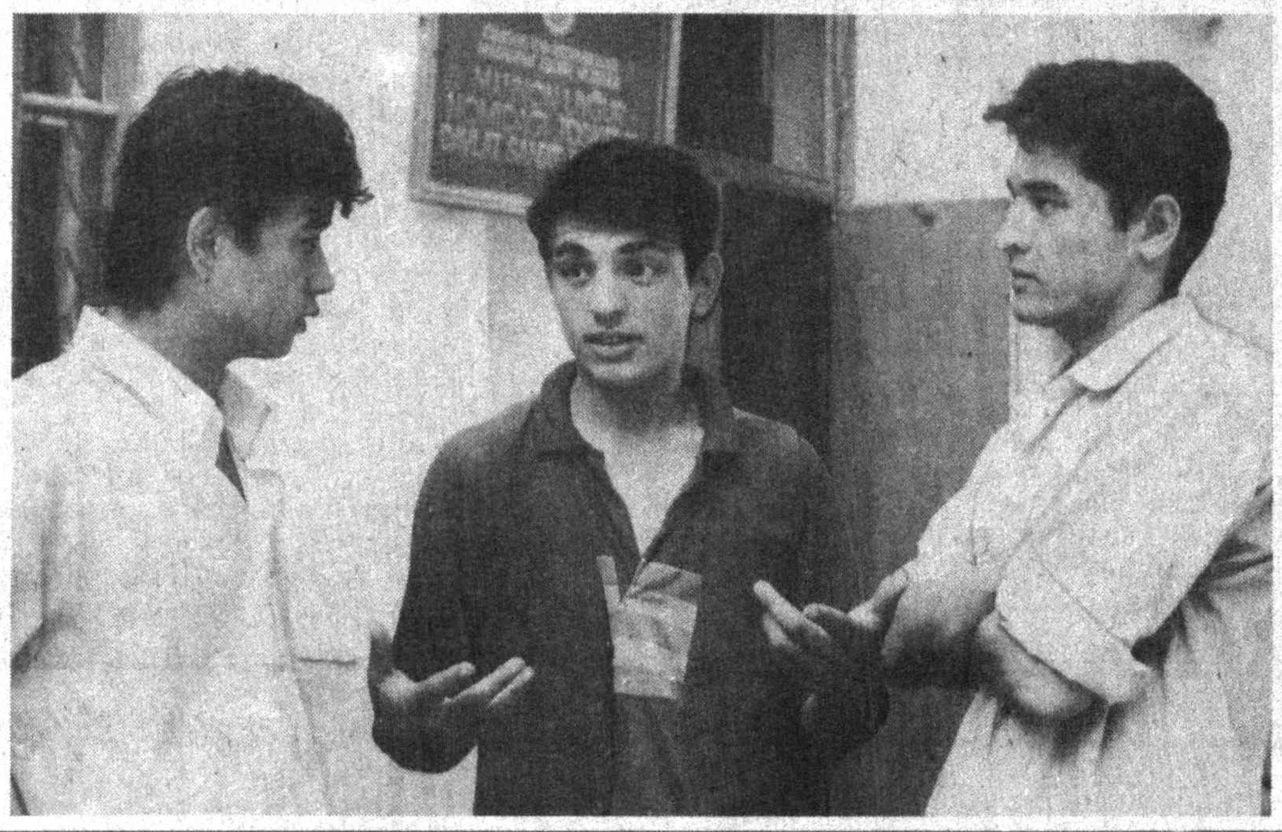

ЧЕКСИЗЛИКНИ КЎЧИБ ЁТАР ОҚ ҚОҒОЗ

***

Узун-узун сочларимдан узун менинг армонларим,
Маҳзун-маҳзун тунлар керак, оға, сизга сўйламоққа.
Андишалар дардларимга тайинлаган сарбонларим,
Минг бир карвон қўнғироғи етмас агар куйламоққа.
Саҳродаги янтоқ каби қовжирайди юраккинам,
Бир косада кўз ёш беринг, қуриб ўтин бўлмасидан.
Куйиб-куйиб тўкилган эй пешонаси шўр, талхгинам,
Видо сўзин айтай, сени қарға-қузғун юлмасидан.

Хайр оға, омон қолинг, мен узлатга ёр бўламан,
Дард, айтавер қўшиғингни, мен қўлингда тор бўламан.
Кўз ёшимни тор қилиб хотирага тақиб қўйинг,
Бир кун келар, ҳеч бўлмаса бир қаторлик шеър бўламан.

* * *

Дунё -- сочига гул таққан гўзал қиз,
Жилмайиб жонингни суғирар тандан.
Дунё -- қар кампир, билмайди ҳаргиз,
Туғилиб қолганин қайси ватанда.

Дунё -- гул-чечакка бурканган макон,
Битта гул узгинча тугайди умр.
Дунё -- яшаш учун топилмас имкон,

Омонатин сўраб келади кимдир.

Дунё -- кўзларимнинг қора нуқтаси,
Дунёни яшириб яшайди кўзинг.
Дунё -- Аллоҳ берган битта туҳфаси,
Билмайсан нелигин охирги сўзинг.

Зиёда АКБАРҚУЛОВА,
ТошДУ талабаси

* * *

Мен энди Зуҳронинг гули учун ҳам
Дунёни ёндириб кетсам арзийди.
Мен уни ҳар недан устун қўймоғим
Муҳаббат олдида буюк қарзийди.

Менга энди ҳеч не керакмас, майли
Дунёнинг кўкларга совурулсин кули.
Сўнг қабрим устида мени менсимай
Майли, униб чиқсин Зуҳромнинг гули.

ХУДБИННИНГ УЗРИ

Юрак алвон майга турибди тўлиб
Ва унга қўшилган шеър деган оғу.
Мен уни сипқордим. Сўнгра маст бўлиб,
Ўз бахтим ҳақида ўйлагум оғир.

Бу ёмон одатни ташлайман, майли
Йўлини тутмасман бадпарастнинг.
Бир қошиқ қонидан кечиб қўйинглар
Мендайин бешафқат Шодипарастнинг

Шоди ОТАМУРОДОВ,
ТошДУ толиби

УМР-ЙЎЛ

Умр-йўл дейдилар, манзил йироқ.
Бунда шодлик ҳам бор, қайғу ҳам кўпроқ
Туртиниб-сургиниб етган манзилинг
Икки қарич еру бир уюм тупроқ
Сен унинг сўнгига етгунингча то
Не-не йўлдошларла бўлурсан ошно
Кимлар учун азиз ва кимлар учун
Хокисор бўлурсан мисоли япроқ
Умр-йўл дейдилар, манзили сароб
Шамолдек тоғларни кезиб ўтарсан.
Дўл бўлиб боғларни эзиб ўтарсан
Ниҳоят ўзингни англарсан, бироқ.
Энди кеч, пушаймон чекма беҳуда
Раҳм эт қалбингта, қийнама ортиқ.
Унга эркинликни айлади тортиқ
Сен эса ором ол сокин, осуда.
Умр-йўл дейдилар, манзили осмон.
Билки, бу дунёда барчамиз меҳмон.

ҚИЗҒОНГАНИМ

Бир умрга ваъда қилиб васлин дилдор
Бир лаҳзада ўз аҳдини қилди бекор.
Ой юзига қилиб мени зор-интизор,
Юлдузлардан қизғонганим -- қалам қошим
Кетаверар парво қилмай бағри тошим
Қалбга дарду ҳижронларни солиб кетди
Оромимни ўзи бирлан олиб кетди.
Ишқим аро йўлда сарсон қолиб кетди.
Кундузлардан қизғонганим нур - қуёшим
Кетаверар парво қилмай бағри тошим
Умидларим чўкар бўлди дарёларга
Руҳим парвоз этар бўлди самоларга
Ўхшаб қолсам ишқ йўлида гадоларга
Саҳроларда юрсам сарсон кўзда ёшим,
Бир қайрилиб боқармикан бағри-тошим.

Нодир ҒАНИЕВ,
ТошДУ толиби

СОЯБОН

Ёзнинг эрта тонгги. Уфқда қуёшнинг бир бўлаги кўриниб, дастлаб осмон ёришди. Қуёш кўтарилгани сайин ёруғлик ерга ина бошлади. Ердан қаддини холис кўтариб олган саратон қуёши бир дам ўтмаёқ дунёни қиздира бошлади.

... Очиқ, яланг майдонга келиб қолдим. Майдон ўртасида очилмоқ орзусида тонгнинг жонбахш шаббодасига оҳиста бош эгиб, қуёш нурларида ажиб тобланиб, ҳаводаги жимирлаш таъсирида нафис чайқалаётгандек туюлаётган ниҳолга кўзим тушди. У майдонга шунчалар ярашиб турибдики, гўё тонгда чиройли рўмолчасини нозик-нозик силкитиб саломга шайланган келинчак мисол эди. Табиатнинг бу гўзал ижоди ўтажак бугунги кунимга сарлавҳадай туюлди.

Иссиқдан лоҳас бўлиб қайтараканман, яна ўша ниҳолга кўзим тушиб, у томонга боргим келди. Иссиқдан ниҳолнинг жони ҳам менинг жоним каби қаттиқ қийналганлигини сездим: боёқишнинг барглари сўлигансимон, рангида бояги тетиклик ва тиниқлик йўқ, гўдак панжаси каби бежирим япроқчалари сал қайрилган.

Ниҳолга боқар эканман, ҳали замон ўзига кела бошлагач, туннинг қоронғу пардаси, совуқ шабоддасида титраб, тонгги фароғатга етишиш, тонгда эркалаб қуёшга бўй чўзиш, оқибат жазо қуёшнинг ўткир тиғида яна азоб чекишини ўйладим. Тун, тонг ва яна...

Сенинг соябонинг йўқ экан-да. Соябон! Бошида Соябони йўқлар ана ўша қисқагина давом этган тонги фароғатдан сўнг қуёшнинг ўткир тиғлари остида азоб чекишга маҳкум эканларда.

Уйга кириб борар эканман, уясидан бемаврид йиқилиб тушган қалдирғоч боласининг чирқиллаб ётганини кўрдим. Эндигина қанот ёймоқчи бўлган бу қушча қайрилган қанотларини қимирлатиб, кўкка парвоз этиш учун беҳуда уринар, бу уринишлар аянчли нола билан қўшилиб, юракни ларзага соларди.

Йиллар эса ўз ортидан яхши-ёмон кунларни қолдириб ўтиб борар, аммо қалдирғоч ҳамон қанот қоқмас, балки умр бўйи қоқа олмас...

ДИЛБАР
ТошДУ талабаси

* * *

Зулмат йиғар кокилларин - тонг отади
Булбулларим нола қилар гул ишқида
Юрагимга қор ёғади, зар ёғади
Ташқарида офтоб чиққан гул фаслида.

Ўйларимнинг кокиллари - сумалаклар
Юрагимнинг бўғотида, бўғотида
Тушларимга сен келмассан, сен кирмассан
Алпомишлар келаверар Ғиротида

Ишончимни қўлларимга узук қилиб
Гулларимга қор элайсан саҳарлари
Билолмабман, баҳоргинам кулгуларинг
Ўзим билган қиш-қировнинг заҳарлари.

Алдамчи ўй, алдамчидир дунёлари
Алданибмиз эрта кулган баҳорларга
Қўй, баҳорга ўхшамагин кўз олдимда
Мен ўхшамай афсус чеккан анҳорларга!

* * * * *

Дунё карвонсарой, инсонлар - сайёҳ
Ҳар ким ўз хаёли,. ўз ғами билан
Бировнинг бировга таъналари йўқ
Ҳар кимнинг хаёли ўзига Ватан.

Кимдир оҳ чекади ишқнинг ғамида
Ким олтин дардида куйиб ёнадир
Мен-чи, мен шеърларим ҳаёт бўлса-ю
Қалбим уйғоқ бўлса нафим қонадир.

Дилноз КЎЧКИНОВА,
ТошДУ талабаси

Мен сени соғиндим, кўргим келади,
Сенсизлик азоби юракни эзди.
Бу қандай ёзиқдир, яшамай туриб,
Яшашдан жуда ҳам зериқдим, бездим.

Юрагим -- инидан йиқилган қушча,
Осмон узоқ эрур, ер эса қаттиқ.
Шу ҳолда ҳаётим миннатли ошдай,
Нозик юрагимга кўп оғир ботди.

***

Сокин осмон. Юлдузлар ёруғ,
Ой тўлибди, лек ҳамон ёлғиз:
Кўкда маъюс кезиб юрибди
Чиройидан пушмон бўлган қиз.

Булут олиб қочмоқчи бўлди,
Тоғ бағрига босди бир кеча.
Ёмғирчалар суйиб ўпдилар
Лабларидан тонг оқаргунча.

Соҳибхон ЮСУПОВ,
ТошДУ толиби.

Тақриз

ОЛИС-ОЛИСЛАРГА ҚОЧМИШ ҲОВ ОСМОН...

Наби Жалолиддин : " Ҳур нидо" (Ғафур Ғулом номидаги адабиёт ва санъат нашриёти, 1996 йил) китобига чизгилар

Кейинги пайтда Иқбол, Салим Ашур, Абдувоҳид Хайит каби ёш шоирларнинг ижод намуналари китоб холида чоп этилди: ўзбек шеърияти боғида умидли ниҳоллар бўй чўза бошлаганини сездик. Шунингдек, марказ ва вилоят нашриётларида ўқитувчи, майда амалдор, боғбон, тижоратчи, сухандон, чўпон каби касб эгаларининг ҳам шеърий китоблари нашр этилиб, китоб магазинлари расталаридан мустаҳкам ўрин олди. «Майда китобчалар кўпайиб кетди, уларни жойлаш ҳам қийин, ҳам ҳеч ким сотиб олмаяпти», — деб нолиди китоб магазини сотувчиси.

Наби Жалолиддин — «Ёлғизгинам ёлғизлик» шеърида «Тупураман энди дунёга» дебди. Жўн, ғализ, шеърга айланолмаган оддий гап бу. Ҳаётда кўпчилигимиз дунёга тупурдим, деб айтганмиз. Лекин Наби Жалолиддин кўпчилик эмас, у — шоир ва шеърда дунёга тупурмоқчи бўлган зот, яъни шоир бундай аламзада истагини шеър талабига бўйсундириши лозим. Шеърнинг биринчи талаби — гўзаллик. Гўзаллик дейилганда фақат кўнгил ва кўзга хуш ёқадиган нарсаларни тасвирлаш керак, демоқчи эмасман. Хунук манзара, бадбин туйғу, ҳатто ахлоқсиз истакни ҳам гўзал тасвирлай олишдир. Масалан, Салим Ашурнинг ушбу сатрлари:

Дарё мисол тўлғонди аёл,
Кийимларим қолди қирғоқда.

Шунақа. Этик ақидалар наздида ахлоқсиз ҳисобланган нарсалар ҳам чинакам шеър тилида гўзаллашиб кетаверади. Агар Салим Ашур юқоридаги ҳолат-ҳодисани оддий сўзлашув тилида айтса, қулоққа ноқулай эшитилади: «Ҳур нидо»дан олинган манави мисралар ҳам ғализ, ҳам тўмтоқ:

Ўзлигимни қучоқлаб қўлим,
Ўзим билан ёлғиз ўзимман...
(Гуноҳ)

Тушунарсиз. Қандай қилиб ўзликни қўл билан қучоқлаш мумкин. Умуман, унинг шеърларида шеъриятнинг асосий қонуни — образлилик анча кучсиз. Битта-яримта учраб турадиган ўхшатишлари ҳам беўхшовлиги билан ўқувчи энасасини қотиради. Диққат қилинг:

Ликиллайди булутнинг думи
Танглайида очофат кўкнинг

Ёки:

Бўзлаб учган бўм-бўш юраклар
Булутларнинг думидан тортар...
(Ёмғирдан кейинги умр)

Ёш шоир сўзни яхши таниб олмаган, сўзларни жонли ҳис этолмайди. Шунинг учун у «Ўсаётган маҳзун хўрсиниқ» деб ёзибди. Менингча, «махзун хўрсиниқ» — ғализ бирикма. Хўрсиниқнинг ўзида махзунлик бор. Шунингдек, хўрсиниқ сўзига нисбатан ўсаётган дейиш ҳам мантиққа мос эмас.

Наби Жалолиддин тубандаги сатрларида кучли ирода, қаттиқ севги, чексиз садоқат ҳисларини тантанавор, кўтаринки руҳда баён этмоқчи бўлган.

Қотиб турсанг қорачуғимда,
Жисминг қолса қароғимда ҳам,
Бардошларнинг ёқасин йиртиб,
Қонишларга етказиб алам
Мен сени кутаман.

Сўнгги — «Мен сени кутаман» сатр билан тепадаги тўрт мисра орасида ҳеч қандай поэтик мантиқ, боғлиқлик йўқ. Шу билан бирга, ҳар бир мисра ўз ҳолича.

Наби Жалолиддиннинг энг катта камчилиги шуки, унинг шеърга айлантирмоқчи бўлган ҳис-кечинмаларида шеърият кам, оз, у инжиқ ва саёз, илоҳий тафтдан маҳрум кечинмаларни шеърга айлантирмоқчи бўлади. Унинг шеърларида куй йўқ, тасвир сезилмайди, кечинмалари ёвғон тахлит — ширасиз.

«Ҳур нидо»да шеър дейишга арзигулик нозик кузатишлар ҳам оз бўлса-да, бор. Масалан:

Олис-олисларга қочмиш ҳов осмон... Бу сатрда шоир нигоҳи сезилади. Манави мисралар ҳам ўқувчи диққатини бир зум ўзига жалб қила олади:

Онасига ўхшар одамлар,
Қушларга ўхшайди онаси...

Одатда ёш шоирларнинг илк тўпламида бир неча яхши шеър бўлиб, улар тўпламнинг қадрини кўтариб тургич эди. Наби Жалолиддиннинг илк шеърий китобчасида ўшандай яхши шеърлар биронта ҳам йўқ, балки тузуккина сатрлари бор. Лекин улар ҳам ўз оёғида аранг турибди, ўзларини зўрға эплайди.

Оқилжон РОЗИЙ

БУХОРО — 2500 ЙИЛЛИГИГА

ЎТТИЗ, Ё ҚИРҚМАС, ЮЗ МИНГДА ЁШИНГ...

Тарих сон-саноқсиз саҳифалардан иборат китобга ўхшайди. Йиллар шамоли бу китоб варақларини очгани-очган.

Ва ҳар гал янги ва номаълум саҳифада Бухоронинг ўлмас обидалари бор бўй-басти билан қад ростлайверади.

Ҳамма нарса- **ВАҚТ**дан, **ВАҚТ** эса - Миср эҳромларидан қўрқади, дейишади.

Асл Илоҳий каломдан бехабар мажусий даврлар ижоди наҳотки ислом оламининг мадади бўлган Бухороий шариф обидаларидан устун бўлса?!

Наҳот, Минораи Калон, Масжиди Калон, Сомоний мақбаралари вақт шамоли шарпасидан титроққа тушса?

Макону замин шеваси ҳам Аллоҳ измида! Юзлаб оламни пайдо этиш "Бўл деса бўлади" ибораси билан, еру кўкни яксон этиш эса "Тўзиган чанг", яъни "кунфа-якун" ишорати ила ростдир. Ўлмас обидаларни йиллар эмас, инсон руҳидаги лоқайдлик, ғофиллик кўпроқ емиради. Инсон кўнглини шубҳа, ҳою ҳаваслар қанчалик талвасага солса, ўлмас обидаларни бизнинг майда ташвишларга бўлган майлимиз хароб қилади.

Оддийгина муаммо олдида танг қолганингизда Минораи Калонга боқинг, у сизга асл мақсад қайдалигини кўрсатади.

Ўткинчи ҳою ҳавас ортидан чопган пайтингиз Минораи Калонга бўйланг - Ҳаётда асл ҳавас нелигини англайсиз.

Қайдан келосан, қайга боросан,
Йўқлик ила чин борлиқ аро сан?
Боқийлигингдан зарра хабарсиз,
Фонийлигингдан мотамсаросан!

Руҳинг - абаддир, юз мингда - лошинг!

Ўттиз ё қиркмас, юз мингда ёшинг!
Не-не замонни кўрмас бу бошинг:
Гоҳ вақтичоғ, гоҳ бахтиқаросан...

Юзинг кулуб, "оҳ" сақлаб ниҳонда,
Номим қолар деб шуҳратда-шонда,
Бўлиб пою-сар, ўтгунг жаҳонда
Гоҳи гадо, гоҳи шоҳ Хуросон.

Берма ўзингга товус каби зеб,
Бўлсин сўзингга тутган ишинг эп,
Ботинда тинмай дунё ғамин еб,

Инсоф, ҳадисга гапни буросан!

Маҳшар муродин наздингга илмай,
Ўтмоқда умринг тоатни билмай,
Ўзга биров ташвишин қилмай,
Аввал ўзингга инсоф сўра сан!

Нажот-ўзингда, ўзингда-ёвинг,
Сайёд-ўзинг-ку, ўзинг-ку- овинг!
Кўксингга муштлаб, юрганда довинг,
Келган балони ҳақдан кўросан?!

Руҳингни-осмон, танни ер овлар.
Сен тушар жойга тушмас бировлар.
Умр отли боққа қору қировлар
Ётса-да, пишмас қандоқ ғўросан?!

Сенда-ҳаваслар, ҳақда-сабр мўл!
Ҳозирча сенга гул тутмиш ўнг-сўл.
Боғингга бир кун топгай хазон йўл,
Гирдига девор минг бор ўросан!

Ҳақ йўлда болдек тотлиғ заҳарлар,
Кор қилмас асло совуқ назарлар.
Етгунг муродга, шому саҳарлар,
Гар Ҳақ висолин кўзлаб юросан.

Қайдин келосан, қайга боросан,
Йўқлик ила чин борлиқ аро сан?!

ОЛЛОЁР,
Усмон Носир номидаги мукофот совриндори

ҲАММА ШЕЪР ЁЗАДИ АСЛИДА...

Тан олиб, тан олмай, кимдир илк муҳаббат ҳақида, кимдир армонга айланган муқаддас сўз ҳақида ёзади. Ёзганини-- юракнинг томирларидан сизилиб чиққан **СЎЗни** яна юракка ютади. Сиз эса тан олиб айтасиз:

Бизники
вужудга сиғмаган
Ва оққа
битилган сатрлар.

Ҳамма шеър ёзади аслида. Аммо ҳамма ҳам шоир бўлиб танилмайди. Шоир бўлиш учун дард керак. Ҳамманинг дарди, дардкаши бўлиши керак ҳамманинг. "Кўзлари шаҳлогинам" китоби муаллифи Назира МАТЁҚУБОВАнинг шеърларида эса нимадир бор, нимадир етарли.

Назиранинг бу сатрларини ўқиш жуда енгил ва жуда оғир. У бугундан йиғлаб, қувониб ёзади, сатрларини. Назира Хоразм фарзанди. Ҳар тонг бу юртнинг гиёҳларига суяниб, ҳар кеч осмонидаги юлдузларга термулиб шеър ёзади. У ҳам севади худди хоразмликлардек Комилжон Отаниёзни--ю, "Лазги"сини.

Саҳар подаларнинг ортида юрган
Чўпон Комилжонни куйлатган куй бу,
Ёниқ торлар аро сўйлаган Лазги,
Қайда у Комилжон куйлаган Лазги.

Ҳамма шеър ёзади аслида, муҳаббат, севги борлиги учун. Ҳаммадан яшириб, ҳаммага ошкор. Муҳаббат борлиги учун шеър тилдан дилга кўчади, мана бундай:

Кўзим тўла соғинчдир манинг
Келсанг қанот қоқолмасман лек.
Рухсорингга термулолмасман,
Бировларнинг маъшуқасидек.

Бир ўртоғим бор, шоирларга ҳавас қилади. Куламан. У эса бепарво тураверади яна:
--Шоирларга мазза- дейди.
--Нимага-дейман.
--Барибир яхшида,-дейди.

Жавоб айтмайманда, Назира Тўхтабой қизининг "Бир шоир" шеърини ўқийман.

Саҳар қариялар бузар уйқусин,
Тонглар илҳом билан пичирлашар жим.
Кунлари тўлғоқда ўтар бир йўсин
Унга бундан бўлак керакмас ҳеч ким.
Ўйлар ўйларига уланиб кетар
Бор ташвишин қўйиб хаёл суради.

Нилуфар ҲОТАМОВА,
ТошДД талабаси

Туҳфа

Темир ҚУРБОН

УМР ЎТАВЕРАДИ

Эртаклар алдар,
Сулувлар алдар.
Юракка ин қурган,
Ғулулар алдар.
Умр эса ўтаверади.

Тушларга кўмилган
Уйқулар алдар.
Дилни энтиктирган туйғулар алдар,
Умр эса ўтаверади.

Суянган тоғингман,
Деганлар алдар.
Кўзингнинг ёғини еганлар алдар,
Умр эса ўтаверади.

Менга ишон, дея
Алдовлар алдар.
Сенинг кузингман, деб ялдолар алдар,
Умр эса ўтаверади.

Билмайсан, бир кун йўл
Адоғидасан.
Ё дўзах, ё жаннат ҳур боғидасан.
Умр эса ҳамон ўтаверади.

СОҒИНЧ

Д. га...

Кун билан тунимнинг фарқи қолмади,
Ҳижрондан ўртаниб кул бўлди юрак.
Исмингни такрорлаб тилим толмади,
Исмсиз туйғуга қул бўлди юрак.

Соғинч бошлаб кетар оёқларимни...

Уфқ ҳам бағримдек қонталаш бўлди,
Соат милларини санчар кўксимга.
Умиднинг энг сўнгги учқуни сўнди,
"Кетиш керак, тушун, фақат ўксима".

Соғинч қўйвормайди оёқларимни...

***

Бошингга оқ палак эмас,
Пок орзумни ёпиб кетдинг.
Мени ҳеч ким тенгинг демас,
Сен тенгингни топиб кетдинг.

Лол қолдириб жумла элни,
Вайрон этиб ёниқ дилни.
Муҳаббатдан унган гулни,
Пайҳон этиб, ёпиб кетдинг.

Гоҳ ишонмай, гоҳ ишониб,
Мустаҳкамми бахт кошонанг?
Хаёлимда шўр пешонам,
Видо билан ўпиб кетдинг.

Юзларингга зеб бўлиб ғам,
Севгимизга тутиб мотам,
Поёндозлар ўрнига ҳам,
Кўз ёшингни сепиб кетдинг.

САККИЗЛИК

Шубҳа - хиёнатнинг шум айғоқчиси,
Қалбимга соядек сассиз киради.
Шубҳа - хавотирнинг чўнг пойлоқчиси,
Ўтмас пичоқ билан кўксим тирнади.

Гунгалак тил билан сўйлайди нени,
Не деганин билиб, англаб бўлмайди.
Сўнгсиз бир даҳшат қоплайди мени,
Унинг сўзин ортиқ тинглаб бўлмайди.

"Тушимга кир энди, тушларимга кир"
Муҳаммад Юсуф

Дилга ботди айриликнинг тирноғи,
Юрак мисли хазонрезги япроғи,
Қалтирайди, босилмайди титроғи,
Тушларимга киргин энди, малагим.

Сувга тушдинг, олиб кетди тўлқинлар,
Ўтга тушдинг, ёқиб кетди ёлқинлар.
Менинг бағрим музга тўниб салқинлар,
Тушларимга киргин энди, малагим.

Тан бермайин тақдирга йўқ иложим,
Кўрсам, ёзиб боролмайман қулочим.
Иста гапир, иста, майли тургин жим,
Тушларимга киргин фақат, малагим.

Ҳажв бурчаги

ҚУЛОҚҚА ЧАЛИНГАН ГАПЛАР

"У бўйнини чўзиб келиб, бўйнини қисиб кетди".
(Лавозимидан кетган бир бошлиқ ҳақидаги гап)

***

"Кеча бўккунча "Жигули" ичдик".
(Пивохўрнинг дегани)

***

"Энди мени ҳеч қачон оғзингга олма".
(Жанжаллашиб қолган одамнинг гапи)

***

"Биз кўпдан бери қўшнининг сувини ичяпмиз".
(Водопроводи бузилиб қолган хонадондаги гапдан)

***

Сабо, келтир хабар қишлоқларимдан...

ОЗОДАЛИК— ТУМАН БОЙЛИК

Қорин тифи, яъни ич терлама юқумли ичак касалликлари қаторига киради. Уни сальмонеллалар турига мансуб тиф бактериялари қўзғатади. Касаллик ичак деворларининг зарарланиши, бактериемия, юқори ҳарорат ва интоксикация белгилари билан кечади.

Қорин тифи таёқчаси ташқи муҳитга чидамли бўлиб, 60 градус ҳароратда 30-40 дақиқа қиздирилганда, 100 градус ҳароратда эса ўша заҳоти ўлади, кимёвий моддалар таъсирида бир неча дақиқада нобуд бўлади. Қорин тифи микроблари оқар сувда 5-10 кунгача, кўлмакда бир ойгача, тупроқ ва озиқ-овқат маҳсулотларида 2 ҳафтадан 8 ҳафтагача яшаши мумкин. Бу микроблар сут, гўшт, балиқ каби маҳсулотларда тез кўпаяди.

Қорин тифи асосан аҳоли сифатли сув билан таъминланмаган, гигиена қоидаларига риоя қилинмайдиган, шунингдек, тиббиёт назорати яхши йўлга қўйилмаган туманлар аҳолиси орасида кўпроқ содир бўлиши мумкин.

Ич терлама ва паратиф касалликлари айниқса қишлоқ жойларида кўпроқ учрамоқда. Бу касаллик билан катта ёшдагилар ҳам, болалар ҳам оғрийдилар. Иситма юқори бўлиб, бемор ўзини билмай, алаҳлаб қоладиган, эс-ҳуши айнайдиган ҳолат билан ўтадиган ҳамма касалликлар ўтган асрнинг бошларигача "ТИФ" номи билан аталган. "ТИФ" /тифос/ лотинча сўз бўлиб "тутун, туман" маъносини англатади. Бундай дардга чалинган бемор врачга ўз вақтида бориши ва даволаниши шарт, акс ҳолда касаллик ҳар хил асоратлар бериши ва баъзан ёмон оқибатларга олиб келиши мумкин. Ўткир юқумли ичак касалликлари орасида қорин тифи алоҳида ўрин тутади.

Қорин тифи билан фақат одамлар касалланади. Касаллик қўзғатувчилари соғлом одамга шу дард билан оғриб ўтган ёки оғриётган бемордан ўтади. Касалликка чалинган одам микробларни сийдиги ва нажаси билан ташқи муҳитга тарқатувчи асосий манба ҳисобланади.

Бундан ташқари инфекция манбаи бўлиб бактерия ташувчилар ҳам хизмат қиладилар. Бактерия ташувчилик хусусияти бир неча ой ва йиллаб давом этиши мумкин. Агарда қорин тифида ва паратиф А касаллигида касаллик манбаи бемор ва бактерия ташувчилар ҳисобланса, паратиф В касаллигида эса булардан ташқари уй ҳайвонлари, йирик ва майда шохли ҳайвонлар ва ҳоказолар бўлиши мумкин. Беморлар ва бактерия ташувчилар ўзларининг ифлосланган қўллари, чиқиндилар /нажас ва сийдик/ орқали касаллик микробларини ташқи муҳитга ажратадилар ва юқтираверадилар. Микроблар турли хил овқат маҳсулотларига ва сув ҳавзаларига тушади, уларни истеъмол қилиш натижасида касаллик келиб чиқишига сабаб бўлади. Касалликнинг енгил ва аниқ белгиларсиз шаклларида ўтиши беморда касалликни аниқлашни қийинлаштиради. Натижада кўринишидан соғлом бўлган беморлар оиласида, ясли-боғчаларда, мактабларда, жамоат транспортида ошхона ва ресторанларда, озиқ-овқат муассасаларида ва бошқа жойларда соғлом одамлар билан ўзаро мулоқотда бўлиб, касалликни тарқатиб юравериша ди.

Санитария-гигиена қоидаларига риоя қилмаслик, атроф- муҳит / тупроқ, ҳаво, сув ва ҳоказо/ни ифлослантириш, юз-қўлларини совунлаб ювмасдан овқатланиш ўткир юқумли ичак касалликлари микробларининг кенг тарқалишига имкон беради. Чунки тиф микроблари сийдик ва нажас билан атроф-муҳитга тушиб, тупроқ, сув, кийим-кечаклар, идиш-товоқлар турли асбобларни, болалар ўйинчоқларини /айниқса, микроблар билан ифлосланган қўллар воситасида/, озиқ-овқат маҳсулотлари, сабзавот ва мевалар, сут, ширинликлар ва бошқаларни ифлослаб, касалликнинг тарқалишига сабаб бўлади. Микроблар тушган сув, сут, тайёр овқат, сабзавот ва меваларни истеъмол қилган одамларнинг қорини тифи билан касалланиши турган гап. Қорин тифи микроблари асосан оғиз орқали юқади.

Озодаликка риоя қилмаслик, айниқса қўлларни овқатдан олдин ва ҳожатхонадан чиққач совунлаб ювмаслик қорин тифи касаллигининг юқишига ва кенг тарқалишига олиб келади. Ич терлама ёз-куз мавсумида кўпроқ кузатилади. Бу касалликнинг тарқалишида пашшалар катта роль ўйнайди, панжаларига турли микробларни илаштириб, усти очиқ қолган озиқ-овқат маҳсулотларига, сутга, ичимлик сувларига қўниб, уларга тиф микробларини юқтиради.

Озодаликка, саранжом-саришталикка ҳамиша амал қилиш лозим. Хонадонда, иш жойида, дала шийпони ва бошқа жойларда, айниқса, озиқ-овқат муассасалари корхоналарида, ошхоналарда ва шунга ўхшаш жойларда тозаликка риоя қилиш зарур. Тез бузилиб қоладиган озиқ-овқат маҳсулотларини музлатгичларда, бошқа маҳсулотларни эса пашша, суварак, сичқон ва каламушлар тегмайдиган жойда сақлаш лозим. Овқат қолдиқларини ўз вақтида йиғиштириб, махсус ажратилган чиқиндихоналарга олиб бориб ташлаш керак. Сувни фақат қайнатиб ичишни унутмаслик муҳим.

Мева ва сабзавотларни истеъмол қилишдан олдин яхшилаб ювиб, қайноқ сув билан чайиш керак. Пашша, суварак ва кемирувчиларни барча воситалар билан қириш лозим. Шаҳар, қишлоқ аҳолиси, далаларда йиғим-терим ишларида иштирок этувчи ишчи, хизматчи, студент ва ўқувчилар албатта санитария-гигиена қоидаларига амал қилишлари лозим.

Республика Соғлиқни сақлаш вазирлиги Бош эпидемиологи, тиббиёт фанлари доктори О.МИРТАЗАЕВ
Шифокор Б.ТОШБОЕВ

Тилсимот олами

АСРЛАРДА АДАШГАНЛАР

Ғайритабиий ҳолатлар бўйича тадқиқотлар ҳужжатхонасида келажакда адашиб юрган ўтмиш одамлари, жисмларга оид жумбоқли воқеалар тафсилоти сақланади.

...Бернадетта Лорель - бельгиялик ёш, қўҳликкина қиз Европа шаҳарларининг қадимий мавзеларини кезишни жуда яхши кўради. Ҳар йили таътилга чиқди дегунча ҳайҳотдек уйлар, кўзни қамаштирувчи ибодатхоналарни томоша қилишни ёқтиради. 1951 йилда у Марселга келади. Кунларнинг бирида қўҳна истироҳат боғининг чеккасида айланиб юриб, нафасини ростлаш учун ўриндиққа ўтиради. Шу пайт қизнинг кўзи дарахтлар орасидан қизариб кўринаётган кичик черковнинг томига тушади. Бернадетта бундан жуда ажабланади, сабаби чорак соат олдин боққа кирганида бу черков йўқ эди-да ! Ўзининг паришонхотирлигидан ҳайратланган қиз черков томон йўл олади - хиёбонни кесиб ўтиб... Унча катта бўлмаган қабристон ёнидан чиқади. Ажабо: йўлакларга ҳозиргина қум сепиб қўйилган, чимлар текисланган, ҳаммаёқ саранжом. Кутилмаганда қизнинг кўзи қийшайган бутлару, бетартиб ўсиб кетган ёввойи ўтларга тушади.

Қабристон ўртасидаги черковдан эса лотинча тиловатлар эшитиларди. Қаттиқ қўрқиб кетган қиз ортига қайтмоқчи бўлиб ўгирилганда, дафн маросимининг гувоҳи бўлади.

Лорель хоним маросимда қатнашаётган кишиларнинг ўта бечораҳол уст-бошларини кўриб ҳайратдан лол қолади. Сабаби бундай кийинган одамларни қиз ҳатто шаҳар атрофи у ёқда турсин, энг чекка вилоятда ҳам учратмаган эди. Саросимада қолган қиз зудлик билан қочишга тушади. Орадан бир неча дақиқа ўтар-ўтмас, ўзига келган Лорель хоним атрофга боқса - на черков, на қабристондан ном-нишон бўлмайди.

Эртаси куни ана шу ғалати жумбоқли ҳодисага тушуниб етмоқ мақсадида қиз шаҳар архивига йўл олади. Архивнинг кекса ходимига Бернадетта кўрган-кечирганларини сўзлаб бергач, улар икковлон тарихий ҳужжатларни варақлай бошлашади. Орадан ярим соат ўтар-ўтмас ҳужжатлардан маълум бўлишича, ўша жойга Француз инқилобидан аввал қашшоқ аҳоли дафн этилган экан. Кейинчалик қабристон ташландиқ ҳолатда бўлиб, фақат ўтган аср ниҳоясидагина шаҳар мавзелари янада кенгайиб, бу ерда истироҳат боғи барпо этилган.

Демак, сайёҳ қиз кўз ўнгида гавдаланган воқеалар бундан фақаттина икки юз йил аввал содир бўлган бўлиши мумкин. Архив ходими қиздан бу воқеани дарҳол журналистларга сўзлаб беришни тайинлайди.

Франциянинг "Миди" газетаси бош муҳаррири эса бу воқеани маҳаллий олим таҳлили билан қуйидагича талқин этади: Сайрда толиққан қиз боғдаги ўриндиқда уйқуга кетиб, туш кўради...

Берже исмли тадқиқотчи олим бўлса, Марсель университетининг неврология ва психатрия кафедрасига мактуб йўллаб, тезда мустақил илмий текшириш олиб бориш зарурлигини уқтиради.

Бернадетта уйига қайтган. Полиция, архив ходимлари, мухбирлар билан бўлиб ўтган суҳбат эса фақатгина бир нарсани қиз қайси ўриндиқда ўтирганини ойдинлаштирганди, холос. Ўша истироҳат боғида олиб борилган текширувлар ҳеч қандай натижани бермади, аниқроғи XVI асрга "эшик" очишга ҳеч ким эришолмади. Шунда олимлар тадқиқотни бошқача йўналишда олиб боришга қарор қиладилар. Яъни "ўтмиш туйнуги" даврий равишда очилиб турар экан, демак биз яшаб турган муҳитга ҳам ўтмиш кишиларининг кириб қолиши эҳтимолдан ҳоли эмас... Энди ўтмишдошларимизнинг XX асрга мослашишларини тасаввур этиб кўриш мушкул эмас. Улар учун тўғридан тўғри йўл жиноят оламига ёҳуд руҳий хасталар шифохонасигагина бўлиши мумкин.

Франциянинг тиниб-тинчимас олимлари бу хусусда руҳий шифохона архив ҳужжатларини ҳам кўздан кечиришганда, ғайритабиий ҳодисаларга дуч келишди. Жак Тарвес деган кимса нон ўғирлагани учун қамоққа олинган. Қисқагина сўровдан сўнг унинг "ақлдан озган"лиги маълум бўлгач, "бемор" тиббий текширувга юборилади. Кўринишидан 40-50 ёшлардаги, жисмонан яхши чиниққан, бироқ қаттиқ холдан тойган бу киши қайта-қайта ўзини 1741 йили шаҳар яқинидаги қишлоқчада туғилганини, ота-онасиз қолганини, бандаргоҳда юк ташувчи бўлиб ишлашини, уйланганини, лекин фарзандлари йўқлигини таъкидларди. Бир куни биродарлари билан оз-моз ичиб олгач, "нариги дунё" га тушиб қолади - бизнинг воқелигимизни у шундай қабул қилганди.

Жакнинг айтиб берганлари, XVIII асрнинг иккинчи ярми воқеалари билан мос тушарди. Боз устига Жак буларни бировдан эшитиб, сўзлаб бериши мумкин эмас. Қолаверса, у мутлақо саводсиз. Шундай экан, Жак воқеаларни китобдан ўқиб олиши мумкин эмас.

Ўша даврга оид архив ҳужжатлари ҳамда черков китоблари инқилоб пайтида яроқсиз аҳволда экани сабабли Жак ва унинг беш нафар замондошининг туғилган санасини аниқлашнинг имкони бўлмади.

Олиб борилган тадқиқотларни назорат этиш ўта мушкул ҳолда эди. Негаки, унга биров ишонса, бошқаси ишонмайди. Шунда олимлар тиббий текширув ўтказишни лозим топишди. Аён бўлишича, уларнинг барчасида чечак касалига қарши эмнинг умуман излари йўқ эди. Бу маълумотлар соғлиқни сақлаш вазирлиги томонидан махфий сақланганини боис маҳаллий матбуот ҳам ҳеч нарса эълон қилмаганди.

Хорижий матбуот асосида Наргиза УСМОНОВА, Нафосат ҚАЛАНДАРОВАЛАР тайёрлади

Муассис:
УЗБЕКИСТОН ЁШЛАРИНИНГ «КАМОЛОТ» ЖАМҒАРМАСИ
Ҳомий:
УЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ «МАТБУОТ ТАРҚАТИШ УЮШМАСИ» АССОЦИАЦИЯСИ

Бош муҳаррир
Абдуқодир НИЁЗОВ
Навбатчи муҳаррир: Феруза ОРИПОВА

ТАҲРИРИЯТ:
Қабулхона — 36-56-58, 33-95-97; хатлар бўлими — 36-54-64; тижорат бўлими — 33-79-69; ижодкор ёшлар бўлими — 36-54-64; спорт, ҳарбий ватанпарварлик бўлими — 36-58-93, котибият — 36-58-48.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083 Тошкент Матбуотчилар кўчаси, 32-уй
Нашр кўрсаткичи 64607

Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин.

Дизайн устаси: С.ФАЙЗУЛЛАЕВ

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00012
«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси
Буюртма Г. — 0440.
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41
Ҳажми — 2 табоқ Тираж: 11.024
Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди.
Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А-2
1 2 3 4 5 6